

P V I S

1 6 1 8

EX LIBRIS
ILLVSTRISSIMI VIRI,
DN. DAN. LVDOLPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARII
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS,

EF 14

**DIVI AMPHI-
LOCHII, DE STV-
DIIS RECTE FOR-
MANDIS**

**EPISTOLA GRÆCA:
NUNC PRIMVM POST
annos MCCXL. è veteri codice
manuscripto in lucem prolata, & eodem
genere carminis Latine reddita, bre-
vibusq; insuper Nouis
illustrata**

A

**M. JOACHIMO ZEH-
NERO.**

ANNO MDCIX.

SCHLEVSINGÆ

Sebastianus Schmuccius excudebat.

DIVI AMPHI

LOCUS DE ST V

ELIS RECO

OR-

TRISTOTIA

IVVNOY

ANNOS MCO

in eodem

et in

et in

et in

DE

et in

et in

et in

et in

et in

et in

ILLVSTRIS

SIMO PRINCIPIS

AC DOMINO, DOMINO JO-

HANNI ERNESTO, DUCI SAXONIAE,

Landgravio Thuringiae, Marchioni Mi-

snia, &c. Jenensis Academiae Recto-

ri Magnificentissimo, Domino

suo clementissimo.

Vinquennium

fermè iam elapsum

est, Illustrissime Princeps,

Domine clemētissime, post-

eaquam Cl. V. M. VVolf-

gangus Seberus, Gymna-

sij Hennebergici Rector so-

lers atque industrius, do-

A 2

nato

4. nato gemino codice ma-
nuscripto, à venditoræ quædam
Divorum Patrum monu-
menta mecum benignè
commūicavit, quòd ea pro-
fessionì meæ accommo-
datiora existimaret. Quam-
vis verò iam tum intelli-
gerem, quid mearum esset
partium, atque idcirco in
Pag. 220. Notis ad Alcimum, illorū
quoque editionem pollice-
rer: hætenus tamē id com-
modè effectum reddere
haud potui, quòd cœptis
meis alia officij munia, æ-
què necessaria, obstiterint.
Nunc verò iis utcunq; con-
fectis, à D. *Amphilochii* epi-
stola

stola De recta institutione
boni Principis, aut cuius-
cunq; sobolis generosæ or-
diri, eamq; (sed metro Lati-
no priùs expressam, ac bre-
viter explicatam) in publi-
cum edere volui, ne tam
præclari doctoris fragmen-
ta penitus interirent, sed
religiosè asservata, etiam
ad posteros (si qui futuri
sunt) transmitterentur. E-
quidem, si paginarum nu-
meros spectem, hæc per-
quam tenuia & exigua es-
se fateor: interim tamen
haud dubito, quin & ipsa
non nihil ad Ecclesiæ ac to-
tius Reipub. literariæ uti-
lita-

6. litatem conferre queant.
Primùm enim, autor pas-
Psal. 111. 10. sim urget veræ sapientiæ
fundamentum, nempe Pi-
etatem, cuius studium cor-
dibus humanis, præsertim
annis iuvenilibus, nun-
quam tanto conatu incul-
cari potest, quin maximo-
perè sit opus. Quod proxi-
mum est, non parum inter-
vient refutando Pontificio-
rum dogmati, cum primis
autem impio Concilij Tri-
dentini decreto, quod ful-
mine anathematis ferien-
dos pronunciat omnes, qui
libros Apocryphos pro Ca-
nonicis non susceperint:
cum

Sessionis
quartæ de
creto primo,
5. April.
1546.

cum *Amphilochius*, cæteriꝫ; 7.
Episcopi orthodoxi, circi-
ter annum à CHRISTO na-
to CCCLXX. um longè di-
versum senserint, quemad-
modum partim è verbis Vers. 255. &
319.
textus, partim è Notis ad-
iunctis clariùs elucescet.
Ne quid addam de verborũ
elegantia, & Græci carminis
concinnitate, quæ sanè tã-
ta est, ut vel absque hedera
suspensa se ipsam, bonis &
literatis omnibus, satis su-
pérque commendatura sit.
Ad pravos & indoctos ꝑ
attinet, perversa istorũ iu-
dicia ne flocci quidem fa-
cio: veruntamen, ne im-

A 4 pro-

2. probitati quidvis impunè
liceat, mihi adversùs petu-
lantem & protervam eius
iniuriam præfidiū aliquod
parandum censeo. Quam-
obrem Tuæ Celsitudini,
Princeps Illūstrissime, pium
ac vetustum hoc scriptum,
nunc primū è tenebris e-
rutum, atq; à Celsitudinis
Tuæ instituto non omni-
nò alienum, humiliter offe-
ro, submissequē; rogo, ut Tua
Celsitudo eius patrociniū
placido ac sereno vultu
fufcipere dignetur. Pro qua
clementiffimæ voluntatis
fignificatione, fi nihil ali-
ud, faltem pias preces & vo-
ta

ta indefessa, non solùm ad 2.
impetrandam Tuæ Celsitu-
dinis, verùm etiam Illustris-
simæ matris, Tutorum, fra-
trum, patruelium, adeoq; u-
niversæ domus Saxonicæ
incolumitatem perpetuã,
cum subiectissima humili-
miac perēnis obsequij pol-
licitatione, spondeo. Datis
Schleusingæ, V I. Idus Fe-
bruarij, Anno MDCIX.

Tuæ Celsitudinis

Subiectissimus

M. Joach. Zebnerus.

A 5

PRAE.

PRÆFATIVNCVLA
DE AVTORE, ET
Argumento epistolæ,

Epistola huius auctorem, nonnihil in dubium vocare ausus est Iacobus Billius, non aliam ob causam, quàm quòd librarius quissiam statim post ἐπιγραφῶν subiēcisset: Καὶ ταῦτα δ' οὐκ ἐμοὶ τῆς θεολογίας τυγχάνειν φρενός, ὡς παρὰ ἀμφιλόχου [ἢ ἀμφιλοχίης] γραφέντα, h. e. Etiam hæc mihi VIDENTVR à Theologi mente profecta, tanquam sub Amphilochoij nomine scripta. Nuda huic opinioni nonnihil roboris addiderunt, similitudo styli, & copia exemplorum, quibus demonstrari potest, Nazianzenum non suo tantum, sed interdum etiam aliorum nomine carmina conscripsisse, ceu sunt, Epistola Nicobuli filij ad patrem ὁμώνυμον, cum addita huius responsione, & alia quedam ad Vitalianum, parentem ἄσσογγοῦ, quarum tamen singulas à Gregorio Nazianzeno, Theologo καὶ ἐξοχλῶ dicto, exaratas

Part. 2. fol.
44. 45. Græ.
958. Lat.
Fol. 38. Græ.
965. Lat.

ratas constat Sed rationum harum debilitatem, nemo non animadvertit. Primum enim misera esset veterum scriptorum conditio, si non Criticorum duntaxat virgulas censorias subire, verum insuper à levissimis amanuensium quoque coniecturis pendere, horumque non tam iudicio, quam suspicionibus stare vel cadere debeant. Deinde, haud mirum est, si Amphilocheus, Basilus Magnus, & Nazianzenus, quippe coetanei & commilitones, sub iisdem preceptoribus ad consimile orationis filum, aut eandem propemodum assuefacti sint venam: quæ in carmine, præsertim Iambico, tantò difficilius agnoscipotest, quòd singulis regionibus assignati sint certi pedes, ad quorum metra, quoscunque etiam autores astringi necesse est. In exemplis, quæ adducuntur, ingens apparet diversitas. Nam Nicobulus, rudis & novellus etiamnum erat tyro: quamobrem Nazianzenus ipsius (utpote sobrini) nomine à patre contendebat, ut filium discendi cupiditate flagrantem in Academiam ablegaret, ubi studijs commodius incumbere, atque universam horum ἐγκυκλοπαιδείαν absolvere posset. Quod idem de Vitaliani quoque liberis re-

sponsum

Nazianz. ora.
eis μέγα
Βασίλειου,
fol. 80. Græ.
498. lat. Et
Monodia in
eundem Ba-
sil. fol. 1,

12.

sponsum volumus, nisi dicamus, hos maioris
autoritatis gratia Nazianzenum adijisse atq;
exorasse, ut ijs epistola sub ipsorum nomine
scripta patrem iratum placaret. Longè alia
ratio est Amphilochoy, qui iam nec magistro
nec interprete opus habuit, quemadmodum
testantur eruditissima ipsius scripta, quorum
Catalogum infra subiungemus. Interim, cum
ipse Billius fateatur, hoc poemata etiam in
antiquissimo suo codice D. Amphilocho as-
signatum fuisse: hunc verum ac genuinum
eius autorem statuimus.

Fol. 325.

Porro Amphilochoy, circiter annum 365.
Episcopus fuit Iconij, q̄ celebre est Lycaoniae
oppidum, Act. 14. 20. Sozom. lib. 7, cap. 9.
unde à Theodorito li. fol. 90: Ἀμφίλοχος ὁ
4. histor. eccles. cap. 11. προϊστάμενος τῆς ἐν
appellatur ὁ πάντων Ἰκονίων ἐκκλησίας.
φημι Ἀμφιλόχῳ, Theodorit. lib. 5. cap.
τῆς λυκαόνων μητροπόλεως. 8. fol. 338: Ἀμφιλόχιος
πολιὴν νέμειν περὶ λυκαόνων ἡγήτο.
σευμένῳ, καὶ ἅπαν ἰθυίων τὸ ἔθνος, lauda-
tissimus ille Amphilochoy, cuius pastui Ly-
caonum metropolis commissa fuerit, quiq;
totam illam gentem moderatus sit. Anno
Christi 381, interfuit secundae Synodo Oecu-

menicae.

menica, nimirum Constantinopolitane, cuius decretis unà cum reliquis Episcopis, numero CXLVI. subscripsit. Pro norma sana doctrina quàm acerrimè pugnavit contra omnis generis hæreticos, maximè tamen adversus Messalianos, quos alij ὀρθόδοξοι, alij ἁριστοδοξοὶ nominabant, itemq; contra impiam Arianorum sectam, quorum conventicula singulari stratagemate disturbavit. Cum enim Theodosius Imperator eos ex urbibus semovere nollet, quòd illud paulò durius atq; inhumanius existimaret: Amphilo- chius anno 383. cum pluribus alijs Episcopis tum accersitis Imperatorem submissè ac religiosè salutabat: verùm sexennem huius filium Arcadium, quem parens paulò antea, nempe XVI. Ianuarij, in imperij consorti- um assciverat, ne minimo quidem reveren- tiæ aut honoris indicio dignabatur, sed propi- ùs accedens, simulq; digito ipsi caput demul- cens, dicebat: χαῖρε τέκνον, Salve fili: quòd Imperator in filij contumeliam accipiebat, senemq; palatio extrudi mandabat. Is verò cum à satellitibus raptaretur, ad Imperato- rem conversus, aiebat: ὁρᾷς, ὦ βασιλεῦ, ὅπως ὁ φέρεις τὴν τῶ πατρὸς ἀτιμίαν, ἀλλὰ

13.

Tom. 1. Concilior. fol. 490.

Theodorit. lib. 4. cap. 11. fol. 325.

Niceph. lib. 12. cap. 9. fol. 715.

Socrat. lib. 5. cap. 10. fol. 245. Gr.

Sozom. lib. 7. cap. 6. fol. 39

Theodorit. lib. 5. cap. 16. fol. 341.

τοῖς

14.

τοῖς εἰς τὸ τὸν παρῶν ἄνθρωποι χαλεπαίνεις πικρῶς.
πίσεισον δὲ ἢ ἄν, καὶ τῶν ὅλων θεῶν, τὸς τὸν
ἕον αὐτῷ τὸν μονογενῆ βλασφημῶντας Βασι-
λύτηδ, καὶ ὡς ἀχαρίστους περὶ τὸν σωτήρα καὶ
θυεργέτην γεγεννημένους μισεῖν. *Vides, ὁ Im-
perator, quàm agrè filij tui ignominiam pa-
tiaris: imò illis, qui ei insultant, graviter
succenses. Credas igitur, huius universita-
tis rectorum Deum, eos qui contra filium su-
um unigenitum blasphemias evomunt, iti-
dem detestari, & tanquam ingratos erga ser-
vatores & patronum suum odio prosequi.*

Lib. 7. cap. 6.
fol. 93.

*Sive, ut Sozomenus refert: ἔτω δὲ νόμισον,
ὦ βασιλεῦ, καὶ τὸν ἄρῶνιον πατέρα ἀγαπᾶς
κτεῖν περὶ τὸς ἀνομοίως τὸν ἕον τιμῶντας, καὶ
ἠπλοῦνα τολμῶντας ἀποκαλεῖν τὸ γεννησάν-
τες. Ad hunc modum, Imperator, existima
caelestem quoque Patrem excandescere in eos,
qui filium cum patre non aequaliter hono-
rant, & genitore inferiorem nuncupare au-
dent. Quo dicto Imperator delectatus, Epi-
scopum revocat, et veniam precatus, eum ve-
ra locutum confitetur. De ipsius morte*

Verf. 97. ἔσι
Τοι, ὦ χαρί-
εσσα, δεῖ
δοσις.

*nihil annotatum reperio, exceptis versibus
Nazianzeni in παραινετικῶ ad Olympia-
dem, cui praeter ceteris Theodosiam, veluti mo-*

71118

rum ac vite magistram commendat, & 15.
addit:

αὐτοκασιγνήτη μὲν ἀμύμονος ἀρχιερεῖος Verſ. 101.
ἀμφιλόχου, τὸν ἐπέμψα θεῶν, θεκλήν γε σὺ
ἀγνήν,

ἑγγελον ἀτρεκίης ἐρινχέας, κῦδος ἐμῆο.

Soror est germana beati

Præsulis Amphilocho, quem iam cum virgi-
ne Thecla

Premisi ad Dominum, vitiorum labe carentem,

Praeconem fidei, quo non vocalior alter,

Immortale meum decus, &c.

Cum igitur Nazianzeni obitus in an-
num 389. inciderit, & Amphilocho prior
è vivis excesserit: omnino inde colligendum
est, eum post colloquium illud cum Impera-
tore haud diu superstitem fuisse. Nec DE
SELEVCO quicquam memoria prodi-
tum est, nisi quòd ipse Amphilocho hunc
appellat — εὐγενὸς ῥίζης κλάδου,

Verſ. 2.

hoc est, nobilis radicis ramum, procul dubio
è familia Seleucidarum, qui Alexandro Ma-
gno è vivis sublato (1. Macc. 1. v. 9. 10. 11.) in
ea vicinia rerum ad annos CXV. potiti, sed
tandem à Romanis dignitate regia exuti, &
ad priuatam sortem redacti fuerant.

Cate-

16.

Ceterum, ut alia scripta προτρέψιναι ἢ
παράπειλιναι: sic haec quoque Epistola recte ad
genus Deliberativum refertur. Amphilo-
chus enim Seleucum exhortatur, quo pacto vi-
tam componere, & cum primis quonam ordi-
ne studia rite aggredi debeat. Sub Exordi-
um & salutationem partim benevolentiam
captat, dum Arboris & ramorum similitu-
dine allegata, ipsi maiorum proficiam & fa-
cta heroica in mentem revocat, partim at-
tentionem movet, quandoquidem pollice-
tur, se huiusmodi παραγγελλόμενα traditu-
rum, quae cum discipulo, tum praecatori ho-
norifica esse possint. Propositio tripartita vi-
detur. Monet enim Seleucum, ut 1. pieta-
tem, vel timorem Dei, (vers. 5.) 2. honesta-
tem morum, (vers. 8.) ac 3. studia literarum,
(vers. 34.) sedulo colat. Confirmationis loco
adducuntur argumenta, primum ab honesto,
quod haec καμνίαι tam iuvenibus
quam adultis maximo sint ornamento: de-
inde ab utili, quod sola haec bona homini per-
petua sint, nec adversitate ulla imminui que-
ant. Cum primis vero, in literarum studiis
ita versandum suadet, ut initio à Philoso-
phicis factis, Poëtarum, historicorum, Rhe-
torum

Vers. 2.

Vers. 3. 4.

Vers. 12. 13.
14. &c.

Vers. 25.

Vers. 35.

torum ac Dialecticorum libros (veruntamen debita circumspessione adhibita) diligenter evolvat: quod ut rectius fieri possit, proluxa digressione instituta, enumerat impedimenta, studijs contraria, ceu sunt: primum sodalitium, v. 66, 67, 68, 69, 70, 76: obscena theatrorum carmina, v. 77: histrionice Pantomimorum saltationes, v. 90: spectacula cruenta, ubi damnati cum bestijs pugnare cogebantur, v. 114. & ludi circenses, v. 150. quorum singulorum turpitudinem & damna recenset, ideoq; tempore illud potius studijs humanioribus, maxime autem Logicis atq; Ethicis, impertiendum iudicat. Porro Philosophiae cursu feliciter absoluto, Seleucum ad Bibliorum lectionem, sive ut hodie vulgo loquimur, ad Theologiae studium, & plenioris sacrosanctae Trinitatis agnitionem transire iubet, atq; hunc ordinem Mosis exemplo confirmat, qui & ipse omnibus Aegyptiorum disciplinis imbutus, (Act. 7. 22.) ac postea nihilominus ad Dei aspectum & colloquium familiare (Num. 12. 8. Exod. 33. 11.) admisus, totiq; Israëlitarum genti, tantum non Principis aut Regis nomine (Deut. 33. 5.) praefectus fuerit. Quoniam verò non omnes sa-

17.

Vers. 38. 39.

usq; ad 64.

Vers. 65.

Vers. 163.

Vers. 182.

Vers. 183.

Vers. 192. 193

Vers. 219.

Vers. 227.

B

cre

18. *era scriptura libri eadem autoritate prae-
 dicti sunt: illustre horum discrimen ostendit ac
 docet, quinam pro θεοπνεύματος, h. e. ab ipso
 Deo (2. Timoth. 3. 19. 2. Petr. 12. 1.) inspira-
 tis, ac verè Canonicis (Phil. 3. 16.) haberi de-
 beant. In Epilogo (v. 319.) repetit proposi-
 tionem, & praecipua argumenta, è quibus τὸ
 ἄριστον, hoc est, geminam utilitatem, qua
 inde ad Seleucum reditura sit, vel ut Apосто-
 li verbis utar, promissiones ac praemia cum
 huius, tum alterius vitae, (1. Tim. 4. 8.) non
 absq; splendida εὐδοκία gaudiorum cae-
 lestium, maximoperè urget.*

Vide Compend. Theo-
 log. pag. 21.

Vers. 320.
 Vers. 327.
 Vers. 331.
 Vers. 332.

Carmen est Iambicum Senarium, in quo
 tamen autor interdum Graecanica libertate
 usus, vocales natura breves, vel ob sequen-
 tem liquidam (ut vers. 5. 22. 119. 138. 141. 220.
 236. 240. 257. 258. 264. 281. 284. 299.) vel ob
 caesuram, (vers. 14. 95. 120. 142. 275. 330.) po-
 tissimum tamen finale, etiam ijs in locis, ubi
 adiecto v ἐφελκυστικῶν integram positionem
 constituere potuisset, (ut vers. 4. 12. 42. 89. 305.)
 de industria produxit: alicubi etiam Iambis
 ac Spondæis alios pedes, ut Anapaestum (vers.
 37. 49. 57. 73. 186. 189. 222. 245. 247. 269. 274.
 278. 289. 303. 305. 306. 325. 335. 336.) Dactylum
 (vers.

(vers. 73. 42. 49. 71. 214. 268 3:0. 316.) & Tri-
brachyn (vers. 193. 259. 263. 266. 281. 285. 297.
303. 307.) admiscuit: quod mihi quoque in La-
tina Paraphrasi sapiculè imitandum fuit, ne
genuini sensus perspicuitatem, nimio legum
Profodicarum rigore, aut affectata carminis
Iambici puritate corrumperem, ut ex
diligenti singulorum versu-
um collatione pa-
tebit.

19.

B 2

AMOLAO

ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ ΕΠΙ-

σκόπου Ἰκονίης ἐπιστολή, πρὸς
Σέλευκον.

Χαίρην κελεύω τὸν καλὸν τε καὶ γαθόν,
ἕον Σέλευκον, δὺγενὸς ῥίζης κλαδόν.
χαίρειν δ' ἐκαυτὸς δύχομαι τῷ σῶ βίῳ,
μαθήμασί τε καὶ τρόποις φρονεῖν μέγα.

5. πρῶτον μὲν ἔν φόβον τε καὶ πόθον ἔχε
θεῶ. θεὸς γάρ, πᾶσιν ἀρχὴ καὶ τέλος
τοῖς δὺφρονῶσι γίγνεται πάντος βίῳ.
τὸ δεύτερον δ' ἐ, τὸν τρόπον ἀσκή, τέκνον,
πραόν, ταπεινόν, ἐγκρατῆ, σεβρῶν, γλυκῶ,
10. ἀβάσκανον, δίκαιον, ἀνδρείον, σοφόν,
σεμνόν, φιλεργόν, εὐσαβῆ, καὶ σώφρονα.
κόσμος γάρ ἐστὶ καὶ νέοις καὶ πρεσβύταις,
μὴ χήμασι τοσούτον, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ
πλετῶν. τὸ σὸν γάρ τούτο, τὰ δ' ἐ χήματῶ
15. πᾶσι πλετῶντα πλὴν φιλόπλετον νόσον:
ἄλλοις ἀπ' ἄλλων προσγελαῖν πεφυκότα,
πόρνης ἀπίστου τὸν τρόπον μιμῶμενα,
πολλὰς ἐρασὰς ποικίλως μωκωμένους,
σιμώντα καὶ φεύγοντα καὶ κολλώμενα,

τούτοις,

AMPHILOCHII, EPI
scopi Iconiensis Epistola, ad
Seleucum.

S Alvere iubeo, nobilis radicle
Ramum Seleucum, filium bonum ac probum.
Quin vita, & arte, ac moribus ipsemet tuis
Gaudere, meq; efferre magnifice velim.

5. Primùm DE I timorem & ardorem simul
Habeto. Namq; is recta sentientibus
Exordium finisq; vitæ est totius.

Quod proximum est, mores tuos, fili, excolas.
Sis mitis, humilis, temperans, amabilis,

10. Non invidus: justus, sapiens, fortis, gravis,
Constans, modestus, in labore sedulus.

Namq; hoc senes iuvenesq; decorat maximè,
Si non opibus, sed moribus, sint divites.

Hi, propriè sunt nostri: opes erraticæ

15. Fallunt habendi morbidam cupidinem:

Sic fictæ, ut alijs post alios arrideant,

Instar meretricis perfidæ, quæ nequiter

Multos amatores varijs ludit dolis:

Adsunt, fugiuntq; rursus, & se agglutinant

20. τῶτοις, ἐκείνοις, ὅθεν δὲ γνησίως.
 τὸ γὰρ βέβαιον, ὅτι ἔχει πλεῖστα φύσις.
 λαβροῖς θαλάσσης κύμασιν ἐκασμένη,
 κυρτωμένοις, πίπτουσιν, ἀσάτω φορᾷ.
 σὺ τοίνυν, ὦ πάτερ, τοῖς τρόποις πλεῖτων αἰῶν
25. θησαυρὸν ἔξαις, ὃ κλοπαῖς συλλέμενον,
 ὃ συκοφανταῖς γῆ μέσῳ προκείμενον,
 ὃ δ' αὖ τυραννῶν χερσὶν ἐξαυτὸν ἔμενον,
 ἢ βαρβάρων ὀπλοῖσιν ἐκπορθούμενον,
 μένοντα δ' ἄλλοι τῶν ἀσωμάτων δόμων.
30. ψυχῆς ταμίαις ἀσφαλῶς τηρούμενον,
 ὃν ὅτε λαβρὸν ἐδίδη πύργος μένουσ',
 ὃ δ' αὖ καλύπτει κύμα ποντίου θαλάσσης.
 τῶτον μὲν ὄντως ὄντα σὸν καὶ γνήσιον
 πλεῖστον φυλάττων, σμῆχε τοῖς μαθήμασι,
35. βίβλοις ποιητῶν, ἱστορικῶν συγγραμμάσι,
 καὶ ταῖς τρεχούσαις ῥητορικῶν εὐγλωττίας,
 λεπταῖς τε μερίμναις φιλοσόφων ἀσκούμενουσ',
 τῶτοις δ' ἀπάσιν ἐμφρόντως γνύγχανε,
 σοφῶς ἀπάντων συλλέγων τὸ χηρῆσιμον,
40. φεύγων δ' ἐκάστου πλὴν βλάβου κεραιμένως,
 σοφῆς μελίτης ἔργον ἐκμιμῶμενουσ',
 ἧτις ἐφ' ἀπάσιν ἀνθεσι καθίζαναι,
 τρυγᾷ δ' ἐκάστου πανσόφως τὸ χηρῆσιμον,
 αὐτὴν ἔχουσα πλὴν φύσιν διδασκαλον.

σὺ δ'

30. *Modò his, modò illis, nemini autem seridò.
 Nam tota opum natura, certi nìl habet,
 Sed conferenda est cum marinis fluctibus,
 Qui nunc tument, nunc lubrico motu cadunt.
 Proinde, si bonis abundes moribus,*
35. *Theaurum habebis, non rapinae obnoxium,
 Non sycophantarum patentem iniurijs,
 Quin nec Tyranni exhauriendum robore,
 Nec barbarorum viribus superabilem,
 Sed incorporeis permanentem in ædibus,*
30. *Satisq; tutò animæ penu reconditum,
 Quem nec voracis devoret flammæ rogas,
 Nec obtegat vastum trucis ponti salum.
 Has ergo germanas, & ipsa re tuas
 Opes, probè custodiens, orna artibus:*
35. *Libris Poëtarum, historicorum opusculis,
 Largifluaq; rhetorum facundia, &
 Subtilibus curis Sophies, exercitus.
 In hisce prudenter tamen versaberis,
 Ut colligens è singulis, quod utile est,*
40. *Damnosa solerti fugias acumine:
 Imitatus hac in parte apiculæ industriam,
 Quæ floribus quibuslibet sanè insidens,
 De singulis, quod optimum est, depascitur,
 Ipsam sibi naturam velut magistram habens.*

45. σὺ δ' ἐκ λογισμῶ, τῶν μὲν ἀφθόνως δρέπτω
 τῶν ὠφελόντων: εἰ δ' ἐπεὶ βλάβην φέρω,
 σωαίς τὸ φαῦλον, ὄξενος ἀφίπρασσο.
 ὠκύπτερο γὰρ ἐσιν ἀνθρώποις ὁ νῦν.
 ὡδ' ὅσα μὲν αὐτοῖς εἰς ἀρετὴν ἐγκώμια
50. ὑμῶσιν αὐτῶν ἐγγράφην, καὶ τῶν παλιν
 κακίαν ψεύσσει, ταῦτα σὺ παρδῆ μαθῶν
 καὶ νῦν φύλαξε καὶ χάριν τῆς λέξεως.
 εἰ δ' εἰς θεῶν ἐγγραφῶν γνῶν λήρω πλάττει,
 μύθους ἀσέμνους, δαιμόνων διδασκαλίας,
 μύθους, γέλωτος ἀξίους καὶ δακρύων:
55. ταῦθ' ὡς βρόχους τε καὶ πάγας ἀκρορέφου.
 ἄμφω δ' ἀναγνῶς, τὸς θεῶν, καὶ τὸς λόγους,
 θεῶν γελοῖους, καὶ λόγους ἐρασμίους:
 καταφρόνεις μὲν τῶν φιληδόνων θεῶν,
 λόγους δ' ἐπιμῶν, ὡσπερ ἐξ ἑνὸς φυτῶ,
 καὶ τὰς ἀκαύθους φεύγε, καὶ ῥόδων δρέπτω.
 καὶ τῶν μὲν ἔξω σοι λόγων ἔστι νόμος
 ἄριστος. οἷς δ' ἐπάσαν ἀρμόστην νέμειν
 παρδῶν, ἐρῶ μὲν ἀλλὰ μικρὸν ὑσερομ.
60. ἐκείνο γὰρ σοι πρῶτον εἰπῆν βύλομαι:
 φεύγειν κατακρον τῶν κακῶν ὁμιλίας
 καὶ τὰς γνῶν αὐταῖς ἡδονὰς χεῖν τὸν νέον.
 πολλοὶ γὰρ εἰσι, ὡσπερ εἰ βοσκῆματα,
 ψώρας γέμοντα καὶ νοσήματα τινός,

οἱ τὸς

45. *At tu, ratione præditus, larga manu
Decerpe, quæ sunt usui: sed, quæ nocent,
Ab his animadverso malo, statim a voles,
Nam mens celer pernixq̃ inest mortalibus.
Quòd si qua scripta sint in his encomia,*
50. *Quæ concelebrent virtutem, & è contrario
Reprehendant vitia: disce sedulo, notans
Et res, & elocutionis gratiam.
Quæ verò de Dijs finxerint mendacia,
Nugas pudendas, disciplinas Dæmonum,*
55. *Et fabulas, risu ac lacrymis dignissimas:
Hæc, ut laqueos tendiculasq̃, exhorrescito.
Sed quando legeris, cum ridiculos Deos,
Tum maximè sermonis elegantiam:
Deos voluptatum ministros respuens,*
60. *Et verba honorans, tanquam iisdem in vepribus,
Spinæ caveto, sed rosas decerpito.
Atq̃ hæc quidem de disciplinis exteris
Lex optima est: verum quibusnam debeas
Totus vacare, paulo post monebimus. Vers. 185.*
65. *Namq̃ hoc prius tibi volebam dicere,
Quòd cuilibet iuveni, sodalitiū malum,
Atq̃ illecebræ huius, extremè fugienda sint.
Nam plurimi sunt, tanquam pecudes languide,
Quas vel scabies vel morbus urget quispiam.*

70. οἱ τὸς νέος παρῶσι τὸς ἀπλυσέρος
 παρατρίβομνοι Τ' γν' δ' ὅλω πανουργίας,
 ὡσπερ νόσος, θέλσσι τῆς πονηρίας
 αὐτὸς ἀναπιμπλᾶν, ὡσε τῆ τῶν πλείονων
 κοινωνία σφῶν τοῖς κακοῖς ἐπισκοτεῖν.
75. τῶν φυλάτῃσ, καὶ γὰρ, ὡς Παύλω δοκεῖ
 φθάρσιν ἦθη χροῦ ὀμιλία κακῆ.
 ναὶ μὲν ἐκείνο σφόδρα σοι τηρητέον.
 μίσει θεῶν, θηρίων, ἵπποδρόμων
 ἀτεμνον ὡδ' ἰώ, δύσεριν κακῶν θεῶν,
80. Βίος ματαιότητος, ὑδραν ἠδ' ὀνῶν,
 ἀνδρῶν ἀσελγῶν ἀπρεπῆ μαθήματα,
 οἷς ὄδ' ἐν ὄσιν αἰχρὸν, ἢ τὸ σωφρονεῖν.
 οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν αἰχρῶν ὑπηρεταί
 τέχνῳ ἔχουσι τὸ φρονεῖν ταῖς ὑβρεσι,
85. κίμοι γελοίων, κονδύλοισ ἐθισμένοι,
 αἰδῶ τεμόντες ταῖς ξυροῖς πρὸ τῶν τριχῶν,
 ἀσελγῆς αἰχρότητ' ἐργασῆριον,
 οἷς πάντα πάχειν καὶ παθεῖν, ἅ μὴ θέμις,
 γν' ταῖς ἀπάντων ὄφεισι, τέχνης μέρθ.
90. ἄλλοι δ' ἐκείνων ἔθνη ἀθλιώτερον,
 τῶν ἀρρήγων πλὴν δόξαν ἐφορχόμενον,
 μελῶν λιγυσμοῖς συγκατακλῶντες φύσιν,
 ἀνδρες, γυναικες ἀρρένες, δηλυδρίαί,
 ἔκ ἀνδρες, ἔ γυναικες, ἀφευδ' αἰ λόγων

τὸ μὲν

70. Hi, simpliciores tentant adolescentulos,
 Atq; interim affricando, versutis dolis,
 Sua improbitate, ceu gravi morbo, volunt
 Ipsos replere, ut societate plurium
 Densam suis caliginem offendant malis.
75. Ab his caveto: namq; Paulo iudice,
 Mores bonos consortium perdit malum.
 Apprimè & hoc tibi notandum, ut oderis
 Cantus theatrorum, ferarum, hippodromiq;
 Obscena carmina, acerba mali spectacula,
80. Quae vanitas vitae, voluptatum hydra sunt,
 Inhonesti disciplina hominum petulantium,
 Quibus nihil tam turpe, quàm modestia, est.
 Namq; huius administri turpitudinis,
 Artem putant, efferre sese iniurijs,
85. Mimi ridiculorum, assuefacti ad verbera,
 Impuritatis officina, quæis pudor,
 Præ crinibus, resectus est novaculis,
 Quibus patrare aut perpeti quodvis nefas
 Ante omnium ora, præcipua artis est opus.
90. Sed alia quaedam est natio infelicior,
 Quae masculorum gloria sese abdicat,
 Flexuq; membrarum indolem frangit suam:
 Effæminati, mulieres simul & mares,
 Quin nec viri, nec fæmina, ut verum loquar:
 Namq;

95. τὸ μὲν γὰρ, ὃ μένουσιν τὸ δ', ἐκ ἔφθασαν.
 ὃ μὲν γὰρ ἐσιν, ὃ μένουσιν τῷ τρόπῳ.
 ὃ δ' αὖ κακῶς θέλουσιν, ἐκ ἡσὶν φύσιν.
 ἀσωτίας ἀνιγματοῦ, ἢ γρίφου παθῶν,
 ἀνδρες γυναιξί, ἢ γυνῶνες ἀνδράσιμ.
100. τί δ' ἂν λέγοι τις ἀσμάτων ἀεχρῶν νόσος,
 μέλη τε θηλυύοντα καρδίας τόνου,
 αὐλῆς, χροίας πορνικῶν βακχευμάτων,
 οἷς ἢ γέρας γέμουσιν οἱ τρισάθλιοι;
 ταῦτ' ἔν ἐπαίνων ἢ θεῶν ἢ τέρφως,
105. ἢ δακρύων τε ἢ σεναγμῶν ἀξία;
 γέλωτος τυραννῆ, ἢ φύσις μοιχέυεται,
 καὶ ποιικίλη φλόξ ἡσίων ἐξάπτεται.
 καὶ κτίζεται θεατρα ταῖς ἀτιμίαις,
 ὡς μηδ' ἐ λάθρα τὰς νόσους ἀχνημονῆν,
110. ἀλλ' ἄθλα κείδη τῶν κακῶν μαθημάτων.
 σὺ δὲ βδελύγησ ταῦτα, μὴ χροῦς κόρας,
 φεύγων ἀπάτας ὀμμάτων διαφθοράς,
 ὡς δ' ἂν φυλάτῃς τὰς κόρας μοι παρθένους.
 πλεον δ' ἐφεῦγε τὰς μαιφόνους θεῶν,
115. τῶν γαστριμάργων, ὧν θεὸς ἢ κοιλία. Phil. 3. 19.
 δῶλοι γὰρ ὄντες γαστρὸς ἀχίσης νόσος,
 ὑπηρετῶσι τοῖς κακοῖς προσώγμασιμ.
 ἢ δ' ὡς πικρὰ δ'εσποινὰ τῶν λοιπῶν μελῶν,
 γῆδ' οὐ κἀθηται θηροῖς πωλῶσα μέλη,

λαύρωσ

95. Namq̄, illud, haud manent: & hoc, non impetrat.
 Quamvis viri sint moribus, haud viri manent.
 Quod cupiunt esse perperam, id natura negat.
 Enigma luxuria, griphusq̄ affectuum,
 In foeminas viri, virisq̄ foemina.
100. Quid canticorum turpium morbos loquar,
 Qua pectoris vigorem plane effoeminant?
 Et tibias, bacchantium meretricijs
 Aptas choreis, queis miseri dant premia?
 Hec laudibus, aspectuq̄ delectabili,
105. An potius gemitu lacrymisq̄ digna sint?
 Risus superat, natura vim patitur stupri,
 Et flamma voluptatum variarum accenditur.
 Theatra rebus structa sunt spurcissimis,
 Ne clanculum vitia indecora exerceant,
110. Sed premia disciplinas maneant improbas.
 Hec tu execrare, ac pupulam ne pollue:
 Vitato corruptelam oculorum quamlibet,
 Vt pupulae tuae mihi maneant virgines.
- Multo magis cruenta fuge spectacula
115. Lurconum, inexpletus quibus est venter D E V S.
 Nam cum mancipia sint gula, turpissimi
 Morbi, fere jussis scelestis serviunt.
 Verum ista, membrorum reliquorum acerba hera,
 Intus sedet, venditq̄ membra bestijs,

Suimet-

120. λαύρας κατεδίετα τὰ τιμήματα.
 γαστήρ ἄσπιθ' θηρίων εἰς γαστέρας
 τυραννικῶς ὠθῆσα συγγενῆ μέλη.
 τούτων καθήντοι τῶν παθῶν ἀγνώμονες
 ἄνδρες θεαταί, καὶ μὲν ἄνθρωπ' φύγη,
125. θῆρας σενῶσιν, ὡς πλείον τῶν θηρίων
 παυχθύντες αὐτοὶ καὶ μάττω καθήμνοι.
 ἀνδρὸς δ' ἄλόντ' καὶ σόνον μυκωμένῳ,
 πικρὸν βοῶντ' καὶ κόνιν ἀμωμνῆς,
 πάσης θεατῶν ὄψεως οἰκτ' ἅπας
130. ἐδραπέτευσε, καὶ σὺν ἠδονῇ κρότ' ἔ
 μέγιστ', ἢ ἴδωσιν αἱμάτων ῥοῆς.
 χαίρει γὰρ βλέποντες, ἃ θριμῶν ἔδῃ,
 καὶ θηρίοις γέμδσιν ὕνοϊας ῥοπλῶ
 καὶ τοῖς ἔλδσιν ἐγκελεύονται πλεον,
135. θῆγοντες ὄργας, ὡσπερ ἐμποροῦμνοι,
 καὶ σάρκας ἀνδρῶν θηρσί συμμασώμνοι.
 χ' οἱ μὲν κακοὶ πρᾶτῆρες οἰκίωρ μελῶν,
 τροφῆς τε δ' ὄλοι, καὶ πάλιν θηρῶν τροφῆς
 ζῶντες συνητοί, καὶ θανόντες ἄθλιοι,
140. τοῖστων ἔχον τ' βίβ' πικρὸν τέλθ.
 μελῶν δ' ε, τὰ μὲν, γντέθαπῆαι θηρίοις,
 τὰ δ' ὑπ' ὄδισσι νηλεῶς δαρδ' ἀπῆται,
 ἡμισπᾶρακτα δ' ἄλλα ποικίλαις τροφαῖς
 ἀτῆ παρασπᾶροντα, καὶ φυγῆς ἔλι

καίρον

120. Suimetipsius precia avidè devorans:
 Sic improba alvus, in ferarum alvos solet
 Cognata membra tyrannicè detrudere.
 Horum vitiorum vulgus iners spectator est,
 Et sicubi homo consuluerit sibi fugâ,
 125. Feras miserantur, ut qui non minus ac feræ
 Lusi dolis sint, frustra_q ibi desederint.
 Sin captus homo, non absq_q gemitu mugiens,
 Acerba clamet, pulveremq_q demetat:
 Ex omnium oculis commiseratio fugit,
 130. Et cum voluptate oritur applausus frequens,
 Si rivulos fusi cruoris viderint.
 Gaudent enim his, quæ potius flere convenit,
 Propensioreq_q animo sunt in belluas,
 Quas, ubi corripunt homines, incitant magis,
 135. Irasq_q acuunt, tanquam ipsi etiam humanas simul
 Carnes subigerent, inde sedantes famem.
 Atq_q improbi isti venditores artuum,
 Escæ ministri, ac rursus esca bestijs,
 In vita odiosi, post obitum miserrimi,
 140. Vitæ tam acerbum sortiuntur exitum.
 Ac membra, sepeliuntur intrâ belluas,
 Vel dentibus laniantur immanissimè:
 Nonnulla jam semesa varijs flexibus
 Tremunt saliuntq_q, atque etiamnum celeris fugæ
 Tempus

145. καιρὸν νομίζῃ, ἢ δρόμον φαντάζεται.
 μὴ δ' ἢ μιάνης ὄμμα σὸν θεαμάτων
 ὤμων μολυσμοῖς, μηδ' ἔ γυμνὸς ἄσορᾶς
 αὐδρας θανόντας, θηρία πεπλεγμένα,
 τάφους τρέχοντας, συγγενῆς δ' ἔκειμένους.
150. Καὶ μὲν τὸ πολλοῖς μάλλον ἡμερώτερον
 δοκῶν θεάματα πωλικῶν ἵπποδρόμων,
 καὶ τὸτο λοιμὸς ὅστις ἢ ψυχῆς νόσος.
 πόλεις διασπᾶ, δ' ἡμῶν εἰς σάσιν φέρῃ,
 μάχας διδάσκει, λοιδοροῦ θήγει σῶμα,
 155. τέμνει πολιτῶν φίλτρα, συγκρᾶ γένη,
 κατακλιμῆ γέροντας, ἐκμάκνει νέους,
 ἔχθρας ἀναπῆι φιλτάτων, πατῆ νόμους.
 κακῶν δ' ἔ τῶτων ἄλγιον τολμᾶ κακῶν:
 κινῆ γόντας τοῖς μανῆσι συμμάχους,
 160. νίκης βοηθός, ἢ τρέφει νόσῳ νόσον.
 ἔπαυ γὰρ ἐκκαυθασιν εἰς θερμῶν ἔριμ,
 πρὸς τὸς γόντας ἐπιθῆς αὐτοῖς ὁ δρόμος.
 οἱ δ' αὖ καλῶσι δαιμόνων πονηρίαν
 συνεργῶν αὐτοῖς πῶμάτων, σωτρημάτων,
 165. φόνων. κακοῖς γὰρ δαιμόνων χεῖρα στρατός.
 ἔκδεν γνάργας, ἢ τὸ δόξαν ἡμερον
 ἐριστικὸν θεάματα τῶν ἵπποδρόμων,
 ψυχῶν ὀλεθρὸς ὅστις, σωματων μάχη,
 καὶ πρὸς γε τῶτοις χημάτων σαφῆς βλάβη;

πῶσος

145. Tempus putant, cursumq; inire gestiunt.
 Huiusmodi crudelibus spectaculis
 Ne polluas oculos, virumq; cadauera
 Nudata cernas, & saturatas hinc feras,
 Sepulcra viva, quæ propinquos contegant.
150. Quin illud etiam, quod nonnihil humanius
 Multis videtur, hippodromi spectaculum,
 Malignus animæ morbus atque pestis est.
 Nam seditioes conflant, urbes distrahit,
 Pugnas docet, ora acuit maledica, civium
155. Amicitias secant, familias concitant.
 Senibus pudorem affert, iuvenes in rabiem agit,
 Carissimos odijs replet, ius proterit.
 Sed audet aliquid gravius, ut sese Magi
 Iungant furentibus socios certaminis, &
160. Victoriæ, morbusq; morbum nutriat.
 Nam sicubi exarsere, lite fervida,
 Statim ad suos prestigiatores volant,
 Qui demonum nequitiam in auxilium vocent,
 Aut lapsuum, aut contusionum, aut cædium.
165. Nam demonum iste exercitus, gaudet malis.
 Nonne ergo, quamvis in speciem mansuetâ sit,
 Equestrium certaminum spectatio,
 Mera est pernicies animæ, pugna corporum,
 Atque evidens damnum rei domesticæ?

C

Nam

170. πόσος μὲν οἴκος ἀθρόως κατέσπασε;
 πόσος προσαιτῆν πλετίσσι ἠνάγκασε;
 πόσας δ' ἐπὶ τὸ πρὶν ἔυνομηδίας πόλεις
 ἄρδ' ἰω κατέλειπεν; ὡς γὰρ ἠβόσα σάσις,
 φόνους δειπασῶν ἔχρανε δ' ἡμῶ χέρας,
 175. χήρωσεν ἀνδρῶν τὰς πόλεις νόμῳ ξίφους,
 πῦρ καὶ σίδηρον τὰς πόλεις γνέματο,
 σφαγαῖς κολάζων τὰς σφαγὰς, φόνους φόνους
 τίς ἔν θεῶν σωφρόνων ἀνέξεταί,
 γοησίας ἀμίλλαν, ἔχ' ἔππων τάχ' ὅ,
 180. σάσιν φόνον τίπτουσαν, ἀσέων νόσον;
 σὺ δ' ἀντὶ τούτων χεῖρε τοῖς μαθήμασι,
 ὅζ' ὦν, ὅλι κραύσον, ἀσκήσῃ τρόπον.
 ἔπαυ δ' ἐπὶ τὸν νῦν μετρίως προγυμνάσῃς,
 ὡς γ' ἐπὶ παλαιῶν, ποιήλοισι συγγράμμασι,
 185. αὐταῖς γυμναστικαῖς θεοπνεύσοις χρυφαῖς,
 διτῶν διαθηκῶν συλλέγων πλεόντων μέγαν,
 τῆς μὲν παλαιᾶς, τῆς δ' ἐκὼ καὶ καινῆς αἰ.
 καινὴ γὰρ ὄσσι δ' εὐτερον γεγραμμένη,
 καὶ πλεὺν μεθ' ἑαυτῷ μηκέθ' ἔξιστα τρίτῳ.
 190. ταῦτοις ἀπασαν ἀσμελῶς ἀποδ' ἰω νέμε,
 παρ' ὦν μαθήσῃ χρῆσον ὄσασκῆν τρόπον,
 καὶ τὸν γ' ἀληθῆ καὶ μόνον θεὸν σέβειν.
 μονὰς γὰρ ὄσσι καὶ τριάς [ἢ] αἰδ' ὅ,
 πατὴρ σὺν ἡμῶ καὶ πανάγνω πνεύματι.

Ἰλιάς

170. Nam quot repente familias prostravit haec?
 Quot divites mendicitati tradidit?
 Quaeso, quot urbes, constitutas optimè,
 Evertit? Haec, ut seditio gliscens, manus
 Vulgi imbuit potentiorum cadibus,
175. Gladijꝫ iure viris viduavit oppida,
 Ferroꝫ & igne civitates perdidit,
 Cades coercens cadibus, necem necem.
 Quis ergò sapiens haec sustineat cernere?
 Non sunt equorum agilitas, sed praestigia,
180. Cades pariens seditio, morbus urbium.
 Horum loco tu disciplinis gaudeas,
 Quis excolas mores, quod utilissimum est.
 Sed quando varia lectione cor tuum,
 Tanquam in palastra, exercueris mediocriter:
185. Incumbe sacris literis, uberrimas
 Opes utriusꝫ Testamenti colligens,
 Quorum alterũ est Vetus, alterum semper Novum.
 Namqꝫ id Novum est, quod posteriore seculo
 Scriptum fuit, nec post se habebit tertium.
190. Illis libenter omne studium impertias,
 Ut inde morum haurire possis regulam,
 Sacrumꝫ cultum unius ac veri Dei.
 Namqꝫ unitas & sempiterna est Trinitas,
 Paterꝫ, Filiusꝫ, sacerꝫ, Spiritus,

195. τριάς προσώποις, ενκρινής, μονάς φύσφ.
μήτ' εν ἀριθμῷ συγχείης ὑποστάσεις,
μήτ' αὖ θεῶν σὺ προσκινῶν τέμης φύσιμ.
μίχ τριάς γάρ, εἷς θεὸς παντοκράτωρ.
τῶν τεσι λεπτὸν εὐσεβὲς μυστήριον.
200. γενὴ γὰρ ὄντως τῆς ἀληθείας ὁδός,
ἀτραπὸς ἀμφίερημνθ ἐκτεθλιμμένη:
ἥς ἐξολιθίσαντες ἐξ ἑναντίων,
κατερράλγησαν εἰς βαθύερημον πλάνω.
σαβέμιθ μὲν πρὸς ἰσθ' αὖς βλέπων,
205. εἰδωλολάτραι δ' ἄραιθ μιμῶμενθ:
ὁ μὲν, προσώπων συγχείων ὑπόστασιμ,
ὁ δ' ἐν, μερίζων δυσσεβῶς πλὴν ὄσιαν.
σὺ δ' ἀκλινας φύλασσε πλὴν μέστω ὁδόν,
ὡς χεῖ, διαερῶν: κῆ συνάπτων, ὡς θεμισ.
210. σωαπῆται γὰρ ἡ τριάς ἀσυγχύτως,
ὡσαρ κ' ἀτμήτως ἡ μονάς χωρίζεται.
ἡ γὰρ φύσις, ἀτμήθ. αἰ δ' ὑποστάσεις,
αἰ μὲν τε παντελῶς ἀσύγχυτοι.
τῶν τε φύλαξ μοι διαμλίσις τῶν δογματέρων.
215. καὶ γνήσιθ μὲν ἐργάτης τῶν γήτολων,
σοφος δ' ἀποστάσις μουσικῆς θεωρίας,
αἰ προκόπων, μήποτ' ἐκφυσώμενθ.
μεζωμ ἐπανθήσθ γὰρ ὅτως ἡ χάρις.
ὁρᾶς ὁ πωισὸς μῶσῆς ὁ τῶ θεῶ

ἀνθρώπιθ

195. *Discreta personis, Trias: una, essentiâ.
 Non ergo confundas numeris hypostases,
 Rursusve naturam secas, Deum invocans.
 Namq̄, una Trias est, unus omnipotens Deus.
 Hoc arduum pietatis est mysterium.* 1. Tim. 2. 16.
200. *Nam veritatis arcta planè est semita, Matth. 2. 140
 Detritaq̄, & præceptis in utrumvis latus:
 Hinc, qui vijs contrarijs exorbitant,
 Ruunt in errorum profundos gurgites.
 Sabellius, qui Iudaicum spectat gregem,*
205. *Et Arius, idololatricos cultus sequens.
 Namq̄, ille, personarum miscet hypostases:
 Hic rursus, impiè dirimit substantiam.
 At tu, mediam constanter observans viam,
 Discerne, ut æquum est: iunge rursus, ut decet.*
210. *Trias, citra confusionem iungitur:
 Sine sectione ulla, unitas discernitur.
 Natura, dividi haud potest: hypostases,
 Confusionis semper expertes manent.
 Horum mihi custos maneto dogmatum,*
215. *Sincerus effector quidem legis sacræ,
 Sed gnarus omnis mysticæ sapientiæ,
 Non inflato animo, semper cupiens progredi.
 Nam maior efflorescet inde gratia.
 Vidésne, Moses fidus ille vir Dei,*

- 220 ἀνθρώπου, εἰκὼν ᾧ κατ' ἀρετὴν βίος,
 ὅπως ἄπασαν ἐκμάθων αἰγυπίων
 σοφίαν τὰ πρῶτα, καὶν βαθεὶ πλῆττω τραφείσ,
 εἰκὼν φυγὰς τε καὶ πένης ἐγίγνετο.
 καὶν ταῖσ ἐρήμοις τῆσ γὺ αἰγυπῆσ τρυφῆσ
225. θῆσαν τραπέζαν ποιμένων ἠλλάξατο,
 δόξης τυράννων προκρίνας σκληρὸν βίον,
 ἕασ τελείων ἀξιῶ θεαμάτων
 κριθῆσ, μέγιστον ἀγγέλσ μυσῆριον
 εἶδε φανέντῳ γὺ πυρὶ φλογὸσ βαλ. τ.
230. εἴτ' ἀξιοθεῖσ καὶ θεῶ πρῶτον τότε
 φωνῆσ ἀκῶσαι, καὶ λαβὼν ἕστῆσαν,
 λαὸν σένοῦτα δ' ἄλιον λυα ζυγόν,
 ἄρχα τε πάντῳσ ᾧ γένεσ, ψῆφῳ θεῶ.
 λαβὼν τασαῦτον ὕψῳ δὲκ ἐπαίρεται,
235. ἀλλ' ἰχθυόφωνον καὶ βραδύγλωσσόν τινα
 φησὶν ἑαυτὸν, ἀδενῆτ' εἶναι λέγων,
 ὡσ ἂν φρονῶν ταπεινόν, ἰχυρὸσ μένη.
 τασ φύλαττε ᾧ βίῳ τῶν εἰκόνασ,
 μορφῶν σεαυτὸν τῶν ἴσῳσ ᾧ μωσῆσ,
- 240 καὶ τῶν μάθησιν τῶν παρ' ἑλλῆσι λόγων,
 ὡσπερ δικασῆσ γένομον ψῆφον φέρων,
 ὑπηρετηδὲ τάξον, ὡσ δὲ πρέπομ,
 τῆ τῶν ἀληθῶν δογματῶν παρρησία,
 τῆ πανσόφῳ τε τῶν γραφῶν θεωρία.

καὶ

- 220 Vitaq^s honesta imago, ut omnem primulum
 Ægyptiorum didicerit sapientiam, Act. 7. 22.
 Et educatus inter immensas opes, Ebr. 11. 26.
 Egenus & exul sponte factus sit sua, Exod. 2. 15.
 Mensamq^s servilem, in loco solo, Phari
225. Cum delicis sceptroque permutaverit, Ebr. 11. 25.
 Vitam asperam pompæ Tyranni præferens,
 Quousq^s perfectissimo spectaculo
 Magnum videret Angeli mysterium,
 Ardentis in viridi rubo flammæ igneæ, Ex. 3. 2.
230. Dignusq^s censeretur, ut vocem Dei
 Audiret, atq^s autoritate præditus
 Populo gementi triste demeret iugum,
 Totamq^s gentem calculo regeret Dei:
 Isthoc tamen rerum haud superbit culmine,
235. Sed tardiloquum, blasumq^s sese, ac debilem
 Fatetur, ut de se modeste sentiens,
 Vires suas roburq^s servet integrum.
 Huiusmodi vitæ tuetor imaginem,
 Mosisq^s conformato tete moribus,
- 240 Gentiliumq^s disciplinas quaslibet,
 Ut censor æquus, calculum iustum ferens,
 Iubeto subservire puri dogmatis
 Licentiæ veræ, sacriq^s codicis
 Considerationi sapientissima.

245. καὶ γὰρ δ' ἰκαίον τὴν σοφίαν τῷ πνεύματι,
 ἀνωθεν ὄσαν, ἐκ θεῶν τ' ἀφικυμάνω,
 δ' εἰσποιναν εἶναι τῆς κάτω παιδείουσεως,
 ὡσπερ θεραπάνης, μὴ μάττω φυσικῆς,
 ὑπηρετεῖν δ' ἐκοσμῶς ἠθισμῶν.

250. τῆ τῷ θεῷ γὰρ ἢ κάτω δ' ὑλευέτω.

γίλω' ἀλλ' ἐκάνο προσμαθεῖν μάλιστ' αἰ σοι
 προσῆκον. ὅχ' ἀπασα βίβλι' ἀσφαλῆς,
 ἢ σεμνὸν ὄνομα τῆς γραφῆς κεκτημένη.

255. βίβλοι: τινὲς μὲν ἔμμεσοι, ἢ γέγονες
 (ὡς αὐτὸς εἶποι) τῶν ἀληθείας λόγων,
 αἱ δ' αὖ νόθοι τε καὶ λίαν ἐπισφαλῆς,
 ὡς παρὰσημα ἢ νόθα νομίσματα,
 ἢ βασιλείας μὲν τὴν ἐπιγραφὴν φέρει,

260. κίβδηλα δ' ὄσι, ταῖς ὕλαις δ' οὐκ ἔμμενα.
 τῶν χαρῶν σοι τῶν θεοπνεύτων ἐρῶ
 βίβλων ἐκάστω, ὡς δ' ἂν ἐυκρινῶς μάθης.
 τὰς τῆς παλαιᾶς πρῶτα διαθήκης ἐρῶ.

ἢ πεντάτευχ' τὴν κτίσιν, εἴτ' ἔξοδον,

265. λευικὸν δ' ἐπὶ μέσῳ ἔχει βίβλον,
 μεθ' ἣν ἀριθμὸς, εἴτα δευτερονόμιον.
 τῶτοις ἰσοῦν προσίθι, καὶ τὸς κριτὰς,
 ἑπτα τὴν ῥῆθ, βασιλεῶν τε τέσσαρας
 βίβλους, παραλαπομένων δ' ἐπεξωρίδα.

ἔσοδον

245. Nam iustum id est, ut spiritus sapientia,
 Supernè ab ipsomet profecta Numine,
 Sit Domina terrena scientia, velut
 Ancillula, quæ fastu inani haud turgeat,
 Sed servitijs decenter assuefacta sit.

250. Terrena namq; his, quæ Dei sunt, serviant.

Quin maximè hoc quoq; convenit te discere,
 Non tutò cuivis esse credendum libro,

Qui Biblici prænomen augustum ferat.

Quandoq; falsò nominati sunt libri:

255. Quidam intermedij, vel propinqui terminis
 (Vt sic loquar) sunt veritatis dogmati:

Quidam spurij, periculosiq; admodum,

Tanquam notha, sive adulterina nomismata,

Inscriptionem regis equidem habentia,

260. Sed materiae ratione vitiosissima.

Vt ergò liquido hos nôris, tibi singulos

Divinitus inspiratos numerabo libros,

Primumq; prisci fœderis scripta eloquar.

Mosaica Pentateuchus Genesin, Exodum,

265. Leviticumq; intermedium complectitur,

Quartò Numeros: postremò Deuteronomion.

Huic Iosuanam subiungito, atq; Iudices.

Deinde Ruthem, & quatuor Regum libros,

Atq; insuper Paralipomenon bigas sacras:

C S

Esdra

270. ἔσδρασ' ἐπ' αὐταῖς πρῶτ' ὅ, εἰθ' ὁ δ' εὐτεροῦ.
 ἐξῆς σιχηρὰς πόντε σοι βίβλος ἐρῶ,
 σεφθεντ' ἄθλοισι ποικίλων παθῶν ἰῶβ,
 ψαλμῶν τε βίβλον, ἐμμελὲς ψυχῆς ἄκ' ὅ.
 Ζεῖς δ' αὖ σολομῶντ' ὅ τ' σόφου, παροιμίας
 275. ἐκκλησιαστικῶν, ἄσμα τε τῶν ἄσματων.
 ταύταισι προφήταις προσέβατο τὸς δώδεκα,
 ὡσπερ πρῶτον, εἴτ' ἁμῶς τὸν δ' εὐτερον,
 μιχαΐαν, ἰωὴλ, ἀβδίαν, καὶ τὸν τύπον
 ἰωνᾶν αὐτ' ὅ τ' τριήμερον παθῶν.
 280. ναῦμ μετ' αὐτῶσ, ἀβθακὸμ, εἴτ' γ' ἄνατομ
 σοφονίαν, ἀγαθὸν τε, καὶ Ζαχαρίαν,
 διώνυμον τε, ἄγγελον μαλαχίαν.
 μεθ' ὅσ' προφήταις μαίθανε τὸς τέσσαρας,
 παρρησιαστικῶν τὸν μέγαν Ἰσαΐαν,
 285. ἱερεμίαν τε συμπαθῆν, καὶ μουσικόν.
 ἰεζεκιήλ, ἔχατον δ' ἑ δανιήλ,
 τὸν αὐτὸν ἔργοις ἢ λόγοις σοφώτατον.
 τῶτοις προσεγκρίνασι τῶν ἑδῆρ τινὲς.
 καινῆς διαβήκης ὥρα μοι βίβλος λέγειν.
 290. ὄναγγελιστὰς τέσσαρας δ' ἔχου μόνου,
 ματθαῖον, εἴτα μαρκον, ὃ λουκᾶν τρίτον
 πρῶτον, ἀριθμὸν τῶν ἰωάννου χρόνον
 τέταρτον, ἀλλὰ πρῶτον ἕψ' ὀνομαστικῶν.
 βροντῆσ γὰρ ἵον τῶτον εἰκότως καλῶ,

μέγιστον

270. Esdra prius volumen, & eiusdem alterum,
 Hinc quinq; libros metrico scriptos pede,
 Iobi coronati è varijs victorijs,
 Psalteriumq; , animæ salubre pharmacum,
 Actres Salomonis inclyti: Proverbia,
 275. Ecclesiastem, & Canticorum Canticum,
 His porro bisseos Prophetas addito.
 Osee primum, & altero Amosum loco,
 Michæam, Iôel, Abdiam, & Ionam vagum.
 Qui triduana passionis est typus.
 280. Post hos Naum, Abbacum, atq; nonum ex ordine
 Sophoniam, Haggæumq; , cum Zacharia,
 Et Angelum binominem Malachiam.
 Dehinc Prophetas quatuor considera:
 Magnum Esaiam, differentem liberè,
 285. Et condolentem Ieremiam, cum mystico
 Ezechiele, quem sequetur Daniel,
 Verbisq; & ipsis factis sapientissimus.
 His additur Esther à quibusdam: at tempus est,
 Ut fæderis Novi libros recenseam,
 290. Evangelistas recipe tantum quatuor,
 Matthæum, & inde Marcum, ei Lucam adijce
 Ceu tertium: quartò, Iohannem, tempore,
 Primum tamen sublimitate dogmatum,
 Quem iure dicas filium tonitruï,

Quòd

295. μέγιστον ἠχίσαυτα τῶν θεῶν λόγῳ.
 δ'έχῃ δ'ε βίβλου λυκᾶ καὶ τὸν δευτέρου,
 τὴν τῶν καθολικῶν προφθασῶν ἀποστόλων.
 τὸ σκεῦθ' ἕξῃς προσίθη τῆς ἐκλογῆς,
 τὴν τῶν ἐθνῶν κήρυκα τὸν ἀπόστολον
300. παῦλον, σοφῶς γραψαυτα ταῖς ἐκκλησίαις
 ἐπιστολὰς δ'ἰς ἑπτὰ, ῥωμαίων μίαν,
 ἢ χη σικαπῆν πρὸς κορινθίους δύο,
 αὐτὴ πρὸς γαλατάς τε, ἢ τὴν πρὸς ἐφεσίους, μετ' ἢ
 τοῖς γ' φιλίπποις, εἴτα τὴν γεγραμμένην
305. κολοσσαεῦσι, θεσσαλονικεῦσι δύο,
 δύο τιμοθέῳ, τίτῳ δ'ε καὶ φιλήμονι
 μίαν ἑκατέρῳ, ἢ πρὸς ἑβραίους μίαν.
 τινὲς δ'ε φασι τὴν πρὸς ἑβραίους νόθον,
 οὐκ εὔ λέγοντες. γνησία γὰρ ἡ χάρις.
310. εἴην τί λοιπὸν; καθολικῶν ἐπιστολῶν
 τινὲς μὲν ἑπτὰ φασιν, οἱ δ'ε τρεῖς μόνους
 χλωαί δεχεσθ', τὴν ἰακώβου μίαν,
 μίαν δε πέτρα, τὴν τ' ἰωάννου μίαν.
 τινὲς δ'ε τὰς τρεῖς καὶ πρὸς αὐταῖς τὰς δύο
315. πέτρα δ'έχονται, τὴν ἰσάα δ' ἑβδόμην,
 τὴν δ' ἀποκάλυψιν τὴν ἰωάννου πάλιν
 τινὲς μὲν ἐγκρίουσιν, οἱ πλείους δ'ε γε
 νόθον λέγουσιν: οὐτ' ἀψευδέσασθ'
 κανῶν ἐν ἑκ τῶν θεοπνεύσῳ γραφῶν.

295. Quod sonuerit *VERBUM DEI* gravissimè.
 Sed alterum Lucae librum quoq; suscipe,
 Qui cuncta Apostolorum gesta continet.
 His, adde Paulum, electionis vasculum, Act. 9. 15.
 Gentilium praconem, Apostolum Dei, Gal. 2. 9.
300. Qui scripsit erudito Ecclesis stylo
 Epistolas bis septem: ad urbis incolis
 Romae unicam, sed ad Corinthios duas,
 Vnam ad Galatas, & inquilinos Ephesios:
 Hinc ad Philippenses, Colossenosq; item:
305. Rursusq;, Thessalonica civibus duas,
 Duas Timotheo, sed Tito ac Philemoni
 Vtrilibet unam, ad Ebraeos unam modo.
 Quidam hanc ad Ebraeos notham aut spuriam vocat,
 Sed perperam: namq; haec genuina est gratia.
310. Quid restat inde? E Catholicis Epistolis
 Alij quidem septem: alij, tres tantummodo
 Dicunt recipiendas, Iacobi Apostoli
 Vnam, Petri unam, unamq; Iohannis: licet
 Eiusdem Iohannis alij tres, & duas
315. Petri recipiunt, atq; Iudae septimam.
 Sed Apocalypsin ab Iohanne traditam
 Quidam approbant, pleriq; notham pronunciant.
 Atq; hic sacrarum literarum sit Canon
 Certissimus: harum ductui si obtemperes,
Vitabis

320. αἶσ' ἢ σὺ παιδίῳ, ἐκφύγῃσ' κόσμῳ πάγασ,
 ματαιότητ' αἰ' ἐλπίδων ῥίψῃσ' κάτω,
 πλῆστον δ' ἐτὸν φεύγοντα δεξιῆ χερσὶ
 ἀπ' ἄρασ' πένησιν, ἀσφαλὲς μένων θέρσ'.
 γν' ὄρανοῖσ' γὰρ τὸ παρὲν θησαυριῆσ'.
 [χριστῷ δ' ἐποίησ' ἱερὸν σόφῳ θεῷ λόγῳ.]
325. ὦ τρισμακάρισθ', ὦ τρισόλβισθ' σὺ γε,
 πολλοῖσ' γέρονσι καὶ νέοισ' ἀσκήσ' φανείσ'.
 λάμπει γὰρ ἀστρων μάλλον εὐσεβήσ' βίθ'.
 καὶ σε προφητῶν, μαρτύρων, ἀποστόλων
 χορὸσ' περισσῶσ', ὡσπερ οἰκίον μέλθ',
 σέψθ' ἀπὸ πρῶτων ἐπινίκιον κρότον.
330. τρυγῶν δ' ἀπαυσον δόξαν, ἠδῆσθ' τότε,
 μέσθ' χορέων ἀγγέλων σεφειφόρθ'.
333. ἐρῶσο, καὶ μέμνησο, τῶν γεγραμμένων.

τὴν σεμνότητ' ἀγνείας τ' ἀσκίσεως
 ἔμφυχον εἰκόνα, πῶσ' τε σφραγίδα,
 Ὀλυμπιάδα πρόσθε πλὴν θείαν. [τεῖμ.]

ἢν ἐθέλωσθ' ἀλενκε μαθεῖν τὸν ἀριθμὸν ἰσθμῶν,
 τῆσ' ἐκάστοντάδ' αἰ' ἰδί, τῶσ' δ' ἐκάσθ' αἰ' μονάδ' αἰ' τῆσ'.
 αἰεὶ γὰρ σε τέκθ' τῆσ' φίλον δύχομαι εἶνασο

320. Vitabis explicata mundi retia, &
 Vanæ spei simulacra prosternes humi,
 Opesq; fluxas pauperum gregi, manu
 Larga seres, messem manens tutissimam.
 Nam, gaza ad instar, condis in cælo, sata.
 (CHRISTVM sequaris, qui sapiens Verbum est
 Dei.)

Ioh. 1. 1.

325. O ter beatus, terq; felicissimus,
 Lucens ut astrum, senibus ac iuvenulis,
 Nam vita pietas lucet astris clarius.
 Te Vatum, Apostolorum, & omnis Martyrum
 Cinget chorus, & ceu corporis membrum sui,
 330. Te redimiet, plausu triumphali addito.
 Tunc gloriâ fruëris incessabili,
 Et laurifer saltabis inter Angelos.
 333. Valeto, scriptorumq; ne sis immemor.

Fidei † typum, gravisq; sanctimonia † effigiem
 Imaginem vivam, salutes plurimum:
 Olympiadem, dico, tuam materteram.

Iamborum numerum vis scire, Seleuce? teneto
 Tres hecatontadas, & decadas totidē, monadas tres.
 Semper enim Triadis sobolem te comprecor esse.

AD

A D D. A M P H I L O
chij Epistolam

Breves Notæ, quibus vel
lectionis diversitas monstratur, vel
obscuriora quædam adductis locis
consimilibus utcunq;
illustrantur.

- A**D Versum 2. ἄγενός ῥίζης κλάσ
δος] Metaphora non iure consul-
tis modo, sed ipsi etiam scripturæ
notissimâ, interdum nobiles aut illustres fa-
milia, Arborum similitudine depinguntur,
Apo. 22. 16. ἡ ῥίζα αὐτῶν τὸ
ἀρχαῖος ἡ δακτύλιος ac radix aut stipes nominatur primarius vel
Bisd. antiquissimus prosapia illius autor, ut Esa.
11. 1. & cap. 15. 2. al. c. 14. 29. Hoc loco (nisi
fallor) speciatim innuit Seleucidarum fami-
liam, è qua 1. Maccab. 1. 11. ortus dicitur Ἀν-
τιόχου ἐπιφανῆς (Antiochus der Edel)
Athen. li. 10. c. 36. fol. 216 impietate, sævitia, profusione ac temulentia
Gr. 327. Lat. sua ita celebris, ut non tantum pleriq; è sub-
Et. lib. 5. c. 7. ditis hunc potius ἐπιμαῆν, h. e. furiosum ap-
fol. 97. 98. pellandum censuerint, sed & ipse Spiritus
Gr. 145. 146. Lat. Sanctus eundem ῥίζαν ἀμαρτωλῶν (Eine
schädliche

schädliche böse Wurzel / 1. Maccab. 1. 11.)
 cognominârit, quòd illustrissima laudatissi-
 mag, stirpi fœdam aspersisset labem, quam
 tamen sequentibus annis pro virili eluere
 conati sunt, cum filius Alexander, 1. Macc.
 10. 1. tum reliqui etiam posteri, è quibus ali-
 quot seculis iam elapsis in lucem editum ar-
 bitror hunc Seleucum, cum quo Amphilochi-
 us in præsentia per literas interpretes agit.
 Vnde necessario coniicimus, regulam de pro-
 genitorum indole in sobolem propaganda, ὁδ. 6. 276.
 non esse perpetuam, sed creberrimè ita con- παῦροι γὰρ
 tingere, ut liberi à parentum vestigijs in al- τοὶ παῖδες
 terutram partem deflectant, (Ezech. 18. v. 5. ὁμοιοὶ πατρί
 10. 14.) ideoq, nemini maiorum flagitia ob- πέλονται: οὐ
 esse debere, Ezech. 18. 19. nec vice versa illo- πλέονες,
 rum rebus præclare gestis stolidè superbiens, κακίης:
 dum, sed dandam esse operam, ut vitijs sum- παῦροι δὲ
 ma cura de vitatis parentum virtutes imite- τε πατρὸς
 mur, nec solum honestam famam ab ijs ac- ἀρέας.
 ceptam conseruemus, verum etiam insigni
 accessione honoris auctam, ad posteros trans-
 mittamus.

Nam genus & proavos, & quæ non fecimus Ovid. 13. Meo
 ipsi, tam. 140.
 Vix ea nostra puto.

D

Non

50. Non iniuria igitur D. Hieronymus falsè ir-
ridet rhetores, quorum disciplina sit, ab avis
Ad Demetrii adem, de fero atq; atavis, & omni retro nobilitate orna-
vanda virginitate, Tom. re, quem laudent: ut ramorum sterilitatem,
1. fol. 38. RADIX fœcunda compenset, & quod in
fructu non teneas, mireris in trunco.

Vers. 3. χαίρειν δ' ἐκ αὐτῶν) In Græco ἀν-
τανοκλασις vel potius ἀναφορὰ elegantior
est, quandoquidem χαίρειν utrunq; & salve-
re aut valere, & letari, significat, veluti si
Latinè dicam:

Avere iubeo, nobilis radicle
Ramus, Seleucum, filium bonū ac probum,
Quin vita, & arte, ac moribus ipsemet tuis
Avere, meq; efferre magnificè velim.

Pag. 256.

Nam ut Festus monet: Avere, nihil est
aliud, quàm cupere. Argumento est, (quod
dicimus) avidum & aviditatem: ex qui-
bus præcipua cupiditas intelligitur, cum signi-
ficet & gaudere.

Vers. 5. φόβον καὶ τῶδον) Hi affectus, li-
cet planè diversi, ac propemodum contrarij
videantur, aptissimè tamen ab Amphilochio
coniunguntur, ob necessarium discrimen in-
ter Timorem servilem & filialem, de quo
prolixius egi in Compendio Theologico p. 504.

Et sequentibus, adiectis inter alia etiam ver-
sibus Paulini, è Psalm. 2. 11:

51.

Deservite Deo trepidi, mixtoq; fideles
Exultate metu: fiat discordia concors,
Difficiles socians affectus pectore in uno,
Ne timor affligat mentes, vel gaudia solvat,
Si careant leto pavidi formidine lethi.
Discite iustitiam, rectosq; capeffite mores,
Et iusto trepidate Deo: gaudete benigno.

Ebr. 2. 15.

Vers. 6. ἀρχὴν ἢ τέλος) Sic et Nazian-
zenus, Amphilochoy σύγγραφον, in Mono-
stichis, fol. 1170:

Ἀρχὴν ἀπάντων ἢ τέλος † τοῦ θεοῦ. † al. τοῦ θεοῦ.
Vterq; procul dubio è verbis ipsius Christi,
Esa. 41. 4. Esa. 44. 6. Esa. 48. 12: Ego primus
et novissimus. Item, Apoc. 1. 8: ἐγώ εἰμι τὸ
Ἄ καὶ τὸ Ω, ἀρχὴν ἢ τέλος, Ego sum A et O,
principium et finis. Quae, licet ipsius aterni-
tatem potissimum stabiliant: nihilominus
eadem operâ nos instruunt, in quibuslibet
actionibus à S S. Trinitate nobis capienda
primordia, easdemq; ad solius Dei gloriam,
utpote σκοπιμώτατον τέλος, referendas esse, Suid. γεννη-
τικῆ.
1. Cor. 10. 31.

Vers. 8. τὸν τρόπον) Non igitur audi-
endi sunt, qui Stoicam ἀπάθειαν, vel rustici-
tatem

D 2 tatem

52.

tatem morum, nescio cuius religionis præ-
textu excusare conantur. Nam vera pietas
(σωφροσύνη, καὶ φρόνησις, δικαιοσύνη καὶ
ἀνδρεία) modestiam & prudentiam, iustiti-
am & fortitudinem docet, Sap. 8. 8. atq; ha-
rum sanè virtutum initia non haurit ex
Ethicis, sed à Spiritu Dei, 2. Tim. 1. 7. qui
Sap. 7. 22. πνεῦμα νοερόν, ἅγιον, τρανὸν,
ἀμόλιτον, σαφές, ἀπήμαρτον, φιλοδα-
μον, ὑπεργνηκόν, φιλανθρώπον, βέβαιον,
ἀσφαλές, καὶ ἀμέριμον, Spiritus intelligens,
sanctus, disertus, incontaminatus, perspicuus,
innocuus, benignus, beneficus, humanus,
stabilis, tutus, & securus nominatur: quod
& sua substantiâ talis sit, & similes motus in
cordibus renatorum accendat, ut quilibet
suo loco

Sit mitis, humilis, temperans, amabilis,
Non invidus: iustus, sapiens, fortis, gravis,
Constans, modestus, in labore sedulus,
quemadmodum hic noster autor versibus
proximè sequentibus requirit.

Vers. 14. ἡ σὸν) Lucilius apud Senecam,
epistola 8. fol. 77:

Non est tuum, fortuna quod fecit tuum.

Vers. 25. συλῶμας) ἢ συλῶμας. Nam
hæc

hæc quoque lectio in ms. ad marginem anno-
tata reperitur.

53.

Vers. 33. γνήσιον πλῆτον) Huc referatur
illud Biantis, apud Laertium: ἐφόδιον ἀπὸ
νεότητος οὗτις γῆρας ἀναλαμβάνει σοφίαν. Βε-
βαιότερον γὰρ τὸ τοῦ τῶν ἄλλων κτήματων. Sa-
pientiam tibi viaticum ab adolescentia ad se-
nectutem compara: nam hæc omnibus alijs
certior & firmiter est possessio. Et alterum
eiusdem Apophthegma, de quo Cic. in Paradox.
1: Sæpe laudabo sapientem illum Biantem, ut
opinor, qui enumeratur inter septem sapien-
tes, cuius cum patriam Prienen cepisset ho-
stis, ceterique ita fugerent, ut multa de suis re-
bus secum asportarent: cum esset admonitus
à quodam, ut idem ipse faceret: Ego vero,
inquit, facio. Nam omnia mea porto
mecum: ille hæc ludibria fortunæ ne sua
quidem putavit, quæ nos appellamus etiam
bona. Hæc forsitan nonnullis παραδόξα vi-
debuntur, sed facilius fidem invenient apud
Christianos, qui omnia fortunæ bona pro
alienis habenda, didicerint è sacris, præser-
tim è dicto Christi Luc. 16. 12. ad cuius illu-
strationem non parum conferre potest locus
D. Chrysostomi, homil. 11. in 1. ad Timoth. 4.

Lib. 1. p. 330
Gr. 31. Lat.

D 3

fol.

54.

fol. 1578: ἐκείνα μόνον ὄσιν ἡμέτερα, ὅσα ἂν
ἐκεί προπέμφουσι τὰ δὲ ἑνταῦθα, ὅχι ἡμέτε-
ρα, ἀλλὰ τῶν ζώντων, μάλλον δὲ καὶ ζώντας
ἀπέλιπον. ἐκείνα μόνον ὄσιν ἡμέτερα, ὅσα τῆς
ψυχῆς ὄσι κατ' ὀρθώματα, ἐλεημοσιύην καὶ φι-
λανθρωπίαν. ταῦτα τὰ ἐκτός γὰρ ἡμῶν ὄσι-
ποιήσωμεν τόνω αὐτὰ τῶν ἑντός. ὅ γὰρ
δυνατὸν χτήματα λαμβάνοντα ἀπελθεῖν, ἀλλὰ
δυνατὸν ἐλεημοσιύην λαμβάνοντα ἀπελθεῖν.
μάλλον δὲ καὶ προπέμφουσι αὐτὰ, ὥσε' ἐτοι-
μάσαι ἡμῶν σκηνῶν ἑνταῖς αἰωνίαις μοναῖς.
χτήματα λέγεται παρὰ τὸ κεχῆσθαι, ὅ παρὰ
τὸ κυρίως εἶναι: καὶ τὰ κτήματα δὲ αὐτὰ, κτή-
σις ὄσιν, ὅ διαποστέα. εἶπε γὰρ μοι, πόσων
ἀξιοῦ ἕκαστος ἀγρός γέγονε; ἢ πόσων ἔσαι;
λέγεται τις ἢ παροιμία σοφωτάτη. ὅ γὰρ τῶν
δημοδῶν παροιμιῶν δὲ καταφρονεῖν, ἂν
ἔχωσιν τι σοφόν. ἀλλ' εἰ, φησιν, πόσων ἦς, ἢ
πόσων ἔσῃ; τὸτο ἢ πρὸς οἰκίας, τὸτο ἢ πρὸς
χτήματα λεκτέον ἡμῖν. ἀρετὴ μόνον οὐδ' ἐν ἡμῖν
συναποδ' ἡμῖν; ἀρετὴ μόνον διαβαίνει πρὸς
τὴν ζωὴν τὴν ἐκεί. *Ea tantum nostra sunt,*
quæ illuc præmittere cautè studemus: quæ
autem hîc sunt, non nostra, sed viventium
sunt, imò viventes sæpe derelinquunt. Illa
sola nostra sunt, quæ ab anima rectè fiunt.

Ezech. 7. 12.
Qui vivit,
habebit.

Eleemo-

Eleemosyna scilicet, ac pia in pauperes miseratione. Porro ista, exteriora dicuntur, etiam apud ipsos externa sapientiae autores, quippe quae extra nos sunt: ea igitur nostri iuris faciamus. Neque enim possibile est, hinc pecunia accepta migrare, sed plane possibile est eleemosyna data proficisci: imò verò ipsa etiam praemittamus, ut nobis in aeternis mansionibus tabernaculum praeparent. Pecuniae enim Luc. 16.9.

Græco vocabulo ab usu dicuntur, non quòd propriae sint, imò & possessiones ipsae, usus, non dominatio sunt. Dic enim, quæso, villa quælibet quot habuit dominos? quot itidem habitura est? Dicitur quoddam vulgò proverbium, & sapienter quidem. Neque enim omnino contemnenda sunt, quae vulgò dicuntur, si quid in se recti habent. Ager, inquit, quàm multos habuisti, & quàm multos adhuc habiturus es dominos?

Hoc & ad domos & ad pecunias ritè dici potest. Sola igitur virtus nobiscum migrare consuevit. Virtus sola ad aeternam vitam pertransit. Et paulò post: τί τῶτων ὄσιν ἀλο-

Fol. 1579.]

γώτερον, ἀπὸ ἵππων καὶ πολυτελείας ἱματίων, καὶ ἀκολούθων βέλονται φάινεσθαι; τί ταύτης τῆς δόξης ὑδάμινεσθον, τῆς ἀπὸ ἵππων καὶ

ὀικετώσιν

οἰκετῶν σωισαμλῆς ; γνῶρετ' εἴ ; μηδ' ἐν
 τῶτων κέχρησο. οἰκῆον ἔχε τὸν κόσμον, μὴ γνῶ
 τῆ ἐτέρῃ παρυσία. ταῦτα ἢ πονηροί, ἢ μισθ
 ροί, καὶ ἄχρηκοί, καὶ πάντες, ὅσοι πλεῖστο με
 τέχῃσι, δ' αὐτὰντα ἔχεν. καὶ μίμοι, καὶ ὀρχη
 σαὶ ἐφ' ἵππων φέρονται, καὶ οἰκετῶν προτρέ
 χοντα ἔχουσιν : ἀλλ' ὁμοίως μίμοι εἰσὶ καὶ ὀρ
 χησαί, καὶ ὁ γέγονοισι σεμνοὶ ἀπὸ τῶν ἵππων
 καὶ τῶν ἀκολούθῶν. ὅταν γὰρ μηδ' ἐν τῶν γνῶ
 χῆ καλῶν προσῆ τῶν τοῖστω, ταῦτα ἂν ἔξω
 θεν προσεβῆ εἰκῆ καὶ μάττω, ἢ καθάπερ ἀδε
 νῆ τοίχῳ, ἢ διεφθορῶν σώματι, ὅσα ἂν τις πε
 ριβῆ, μὲνδ' ἀκρόες καὶ διεφθορῶς : ὅτω δ' ἢ καὶ γνῶ
 ταῦθα ὁδεμίαν ἢ ψυχὴν ὄνησιν ἀπὸ τῶν ἐκτός
 προσλαμβάνει, ἀλλὰ μὲνδ' ἔτο ὅσα, καὶν μυσ
 ρία τις αὐτῆ περιβῆ χρυσία. μὴ δ' ἢ πρὸς ταῦ
 τα ἐπιοκλήνοι ὄμην, ἀρσησωμην ἑαυτὸς τῶν
 προσκείρων, τῶν μαζόνων, ἐχώμεθα, τῶν
 πνευματικῶν, τῶν ὄντως αἰδέσιμος ποιόντων
 ἡμᾶς, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀ
 γαθῶν. *Quid irrationabilius dici possit,
 quam velle ex equorum ac preciosae vestis,
 clientumq; apparatusu putari illustrem? Quid
 vilius atq; abiectius dici potest ea gloria, quae
 in equis ac famulis consistit? Virtutis studio
 sus es? nullo istorum utere: proprias habeto
 divitias.*

divitias, propriumq; ornatum. Hæc enim & nequam homines, ac scelerati, & rustici, latronesq; omnes, qui divites sunt, habere valent. Mimi item, ac saltatores, feruntur equis, famulosq; habent, qui ante se currant: mimi tamen atq; saltatores sunt, & ex equis & famulis nihilo honestiores evaserunt. Quando enim ijs, qui huiusmodi sunt, nulla inest animi virtus: frustra & incassum hæc extrinsecus apponuntur. Et quemadmodum caducus paries, aut nimium fragile corpus, in sua imbecillitate perdurant, quæcunq; etiam ijs apposueris: ita & hic anima nullum emolumentum sumit ab his, quæ sunt extrinsecus, sed eadem permanet, quæcunq; ornamenta aurea ipsi forinsecus circumdes. Non ista miremur attoniti, sed animos à temporalibus ac fluxis rebus, ad digniora transferamus, & spiritualia tantum sectemur, quæ nos re vera honestos ac verè cundos reddunt, ut etiam futuris bonis perfruamur.

Vers. 35. Βίβλοις ποιητῶν) Basiliius in sermone ad adolescentes, quomodo è gentiliū libris proficere possint, fol 226. Gr. 407. lat: καὶ τοῖς ποιηταῖς, καὶ λογοποιοῖς, καὶ ῥητορσι, καὶ

58.

καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμιλητέον, ὅθεν ἂν μέλλῃ
πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ὠφελειᾶς
τις ἔσται. Poetis, historicis, oratoribus &
omnibus hominibus conversandum est, si u-
tilitas quaedam inde ad animam redundatu-
ra sit. Eosdem autores iuvenibus perlustran-
dos suadet Amphiloehius, veruntamen ut
(λεπτῶς φιλοσόφων μερίμνας) subtiles Philo-
sophorum curas, hoc est, praecepta & exerci-
tia Logica, tanquam filum Ariadnes, ijs con-
iungenda pronunciet.

Fol. 228.

Vers. 39. συλλέγων τὸ χρησιμὸν) Ita Basi-
lius quoque monet, μὴ δεῖν εἰς ἀπαξ τοῖς ἀν-
δράσι τούτοις ὡσπερ πολλοῖς τὰ πηδάλια τῆς
διανοίας παραδόντας, ἢ περ ἂν ἄγωσι, ταύ-
την σὺν ἑπεῶν, ἀλλ' ὅσον δεῖ χρησιμὸν αὐτῶν
δεχομένους, εἰδέναι τί χρὴ καὶ παραδεῖν: nos
nequaquam per omnia scriptores Ethnicos
sequi debere, quacumque illi nos ducant, sed ea
tantum ἐ libris illorum excerpenda, quae sint
utilia, ut interim sciamus, quid negligendum
sit. Et Nicephorus lib. 10. cap. 26. fol. 588:
* Ἰαπερὶ * numularios nos esse divinum
oraculum iubet, & ut pulcerrimum quodque
ex rebus omnibus deligentes, quod malum
est, abijciamus: quod bonum autem, disqui-
ramus,

* Ἰαπερὶ
τας.

ramus, atq; inventum retineamus. Vbicunq;
 enim aliquid boni est, id ipsius veritatis est.
 Eodem pertinet prolixus Augustini locus,
 lib. 2. de doctrin. Christian. cap. 40. quem
 integrum allegavi, in Adagijs sacris, Cent. 5. Spolia Aeg
 proverb. 24. pag. 731. Nec minore circum- gypti, Exod.
 spectione in Divorum Patrum voluminibus 11. 2.
 perlustrandis opus est, è sententia D. Hiero-
 nymi, qui tom. 3. fol. 143. inquit: Ego Ori-
 genem propter eruditionem sic interdum le-
 gendum arbitror, quomodo Tertullianum,
 Novatum, Arnobium, & nonnullos eccle-
 siasticos scriptores, Græcos pariter & Latinos:
 ut bona eorum eligamus, vitemusq; contra- Esa. 7. 15.
 ria, iuxta Apostolum dicentem: Omnia pro- 1. Thes. 5. 21.
 bate, quæ bona sunt tenete. Cæterum qui vel
 in amorem eius nimium, vel in odium sto-
 machi sui pravitate ducuntur: videntur
 mihi illi maledicto prophetico subiacere: Væ Esa. 5. 20.
 his, qui dicunt bonum malum, & malum
 bonum: qui faciunt amarum dulce, & dulce
 amarum. Nec enim propter doctrinam eius,
 prava recipienda sunt dogmata: nec propter
 dogmatum pravitatem, si quos commenta-
 rios in Scripturas sanctas utiles edidit, peni-
 tus respuendi sunt. Quod si contentiosum
 inter

inter se amatores eius & obtrectatores funem duxerint, ut nihil medium appetant, nec seruent modum, sed totum aut probent aut improbent: libentius piam rusticitatem, quam doctam blasphemiam eligam.

Vers. 41. μελιτῆς ἔργου) Basil. ibidem: κατὰ πᾶσαν τῶν μελιτῶν τὴν εἰκόνα τῶν λόγων ὑμῶν μεθεκτέου. ἐκείναι τε γὰρ ὅτε ἅπασιν τοῖς ἀνθρώποις παραπλησίως ἐπέρχονται, ὅτε μὴ οἷς ἂν ἐπιπτώσιν, ὅλα φέρειν ἐπιχειροῦσιν, ἀλλ' ὅσον αὐτῶν ἐπιτήδειον πρὸς τὴν ἐργασίαν λαβῶσαι, τὸ λοιπὸν χεῖρην ἀφήκων: ἡμεῖς τε, ἢν σωφρονώμεθα, ὅσον οἰκτιρῶν ἡμῶν καὶ συγγενῶν τῆ ἀληθείᾳ πρὸς αὐτῶν κομισσάμενοι, ὑπερβῆσόμεθα τὸ λεπτόμενον. Istiusmodi scriptorum, perfecto apum exemplo, participes simus.

Quemadmodum enim haec non omnibus floribus similiter insidunt, neque ex ijs, ad quos advolant, omnia secum auferre conantur, sed quantum ipsis ad opus necessarium fuerit comprehendentes, reliquum dimittunt: ita nos etiam, si sapimus, quantum nobis congruum & veritati consentaneum est, ex ipsorum scriptis asportantes, reliqua praetereamus. Idem hoc ipsos Ethnicos auditoribus suis inculcasse, patet ex Isocratis πρὸς αἰνέσιον ad Dæmonicum, quam orator his verbis

claudit: καὶ ὁρᾷ τῆς καλοκαγαθίας, καὶ
 μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν ἐρημόνοις ἐμμένειν,
 ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ Βέλυσσιν μαυθάνειν,
 καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν εἰ τι χησιμὸν εἰρήκασ-
 σιν, ἀναγινώσκειν. ὡσαύτως γὰρ τὴν μέλιτταν
 ὄρωμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν βλασηματα καθίζου-
 νουσαν, ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ χησιμα λαμβάνου-
 σαν: ὅτω καὶ τὸς παιδείας ὀρεγομένης,
 μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πᾶντα χόθρον δὲ
 τὰ χησιμα συλλέγειν. *Decet virtutem &
 honestatem expetere: nec ea servare dan-
 taxat, quæ nos diximus, sed & Poëtarum
 optima quæq; discere, & ea legere, quæ alijs
 viri sapientes utiliter præceperunt. Nam ut
 apes omnibus quidem insidere flosculis, de
 singulis autem utilia carpere videmus: sic
 eruditionis etiam comparanda studiosos, nul-
 lius rei esse rudes, sed undiq; utilia colligere
 decet. Ad quem locum allusisse arbitror Lu-
 cretium, sub initium libri 3. vers. 9. ubi de
 Epicuri libris canit:*

*Tu pater, & rerū inventor: tu patria nobis
 Suppeditas præcepta, tuisq; ex, inclute, chartis,
 Floriferis ut apes in saltibus omnia † limant: † al. libant.
 Omnia nos itidem depascimur aurea dicta:
 Aurea, perpetua semper dignissima vita.*

Vers.

62.

Vers. 48. ὠκύπτερος) Senec. de tranquillitate animi, fol. 345: Naturâ humanus animus agilis est, & pronus ad motus.

Fol. 226.

Vers. 49. εἰς ἀρετὴν ἐγκώμια) Basil. loco saepius allegato: ἐκείνα αὐτῶν μᾶλλον ἀπὸ ἐξώμεθα, γὰρ οἱ ἀρετὴν ἐπὶνεσαν, ἢ πονηρίαν διεβαλον. Ea potius ab illis recipiamus, aut mutuemur, in quibus virtutem laudârunt, aut vitia vituperârunt.

Fol. 227.

Vers. 61. καὶ τὰς ἀκαύθας φεῦγε) Idem Basilus, Amphilocheij ὁμιλίῃ: (quamobrem non mirandum, quod hic plures illius sententias amulatus sit) in homilia ad adolescentes, de legendis Ethnicorum libris: καθὼς περ τῆς ῥοδωνίας τῆς ἀνθας δρεψάμενοι, τὰς ἀκαύθας ἐκκλίνομεν: ὅτω καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων ὅσον χηστισμόν καρπώσμενοι, τὸ βλαβερόν φυλαξώμεθα. Quemadmodum in legendis rosis sentes declinamus: sic in huiusmodi sermonibus, quicquid utile est carpentes, noxia vitemus. Plura in hac sententiam suppedi-
tabunt Adagia sacra, Cent. 3. prov. 16. &

Simil. 65. p. 2+3. è lib. 2. 2. 5ρωμ. fol. 155.

Similitudines Biblicae παροιμιώδεις, ubi adduximus illud Clementis Alexandrini: γεωργὸς μὲν ἴδιον, τὸ γὰρ ἀκαύθας φυτόμενον ῥόδον ἀβλαβὸς λαλεῖ, Agricola quidem est propri-

um

um rosam, quae in spinis nascitur, citra noxam
carpere. Itemq; distichon Nazianzeni:

62.

Pag. 142. e.

ῥοσὸν ἀπὸ Ἰαμαθίου, ῥόδον κραιναῖς ἀπὸ
ἀκάνθους

carin. ad
Christ. post
silent. v. 35.

λέξομαι, ἀπὸ ἀσαχύνων οὔτων, ἀφ᾽ οἷς
καλαμῶν:

eiusdem ferè sensus, cum Apophthegmate
Virgilij, qui se aurum ex Ennij sterquilinio
colligere fatebatur. Quò allusisse censeo Hie-
ronymum, in epistol. ad Latam, de institu-
tione filia, tom. 1. fol. 27. cum ait: Gran-
dis esse prudentia, aurum in luto quæ-
rere.

P. Ram. in
vita Virg. p.

190.

Vers. 69. Βοσκῆματα) Licet generale sit
vocabulum, hoc loco tamen commodissime
ad ovillum gregem restringitur. Nam, ut
Columella lib. 7. c. 5. (pag. 342.) asserit, Oves
frequentius, quàm ullum aliud ani-
mal, infestantur scabie, &c. Hec ubi cæ-
pit irrepere, sic intelligitur: vitiosum locum
pecudes aut morsu scalpunt, aut cornu, vel
ungula tundunt, aut arbori affricant, parie-
tibusve detergent: quod ubi aliquam faci-
entem videris, comprehendere oportebit, &
lanam diducere: nam subest aspera cutis, &
velut quaedam prurigo. Cui primo quòq;
tempore

64. tempore occurrendum est, ne totam progeniem coinquinet, & quidem celeriter, cum & alia pecora, tum praecipue oves contagione vexentur. Quod Hieronymus (lib. 3. Commentarior. in Epistolam ad Galat. tom. 9. fol. 94.) brevissime ita contrahit: Iuxta vulgare proverbium, unius pecudis scabies, totum commaculat gregem. Frequenter adduci solet, de contagio morum, qui paulatim in familiares & quotidianos convictores transeunt, ut Seneca (in lib. de tranquillitate animi, cap. 7, fol. 347.) testatur: Serpunt vitia, & in proximum queng, transiliunt, & contactu nocent. Et epist. 7. fol. 76: Inimica est multorum conversatio. Nemo non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut nescientibus allinit, &c. Vnum exemplum aut luxuriae aut avaritiae, multum malifacit. Convictor delicatus, paulatim enervat & emollit. Vicinus dives, cupiditatem irritat: malignus comes, quamvis candido & simplici, rubiginem suam affricuit. Cum primis vero istiusmodi proverbialia locum habent in pueris & adolescentibus, quorum aetas facilius in vitium flectitur.

tur. Quamobrem Varro in libello de liberis educandis, ab eorum conversatione improbos abalienari iubet, ut in grege opilio oves minus idoneas, (h. e. morbo graves) removere solet, quas reñculas appellat: & αἰλουρογίας loco è vestigio subiungit verissimum hoc Epiphonema: Sæpe enim unus puer petulans atq; impurus, inquinat gregem puerorum. (Citante Nonio Marcello, pag. 579.) Eodem referri potest carmen Iuvenalis, sat. 2 vers 78:

— Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures: sicut grex toto in agris
Vnius scabie cadit, & porrigine porci,
Vvag; conspecta livorem ducit ab uva.

Vers. 75. Πούλω δ' οὐκὴ) D. Apostolo tribuit Senarium, quem is (1. Cor. 15. 33.) è Menandro, vel potius ex Euripide allegaverat, ut in Adagijs sacris, (Centur. 3. adag. 89. pag. 552.) prolixè monstravi, eadem opera in unū locum collatis plerisq; veterum sententijs, quæ huic versui nonnihil lucis asferre possunt.

Vers. 78. θεὸς ἴστωρ) Seneca, epist. 7. fol. 76: Nihil est tam damnosum bonis moribus, quàm in aliquo spectaculo desiderare. Tunc enim

E

enim

enim per voluptatem facilius vitia surre-
 punt. His iungatur integer Tertulliani liber
 De spectaculis, presertim cap. 26 fol. 146.
 ubi Presbyter doctissimus inquit: Quale
 est, de Ecclesia Dei in Diaboli ecclesiam ten-
 dere? de caelo (quod aiunt) in caenum? illas
 manus, quas ad Dominum extuleris, post-
 modum laudando histrionem fatigare? ex
 ore quo Amen in sanctum protuleris, (1. Cor.
 14. 16.) gladiatori testimonium reddere?
 àis àdvxs, alij omninò dicere, nisi Deo Chri-
 sto? Cur ergò non eiusmodi etiam Daemonijs
 penetrabiles fiant? Nam & exemplum ac-
 cidit, Domino teste, eius mulieris, quæ thea-
 trum adiit, & inde cum Daemonio redijt.
 Itaq; in exorcismo cum oneraretur immun-
 dus spiritus, quòd ausus esset fidelem aggre-
 di: constanter & iustissime quidem (inquit)
 feci: in meo eam inveni. Et ibidem, cap.
 29: Si putas delectamentis exigere spacium
 hoc, cur tam ingratus es, ut tot & tales vo-
 luptates à Deo contributas tibi satis non ha-
 beas, neq; recognoscas? Quid enim iucundi-
 us, quàm Dei patris & Domini reconcilia-
 tio, quàm veritatis revelatio, quàm errorum
 recognitio, quàm tantorum retrò criminum
 venia?

venia? quæ maior voluptas, quàm fastidi-
 um ipsius voluptatis, quàm seculi totius con-
 temtus, quàm vera libertas, quàm conscien-
 tia integra, quàm vita sufficiens, quàm timor
 nullus, quòd calcas deos nationum, quòd da-
 monia expellis, quòd medicinas facis, quòd
 revelationes petis, quòd Deo vivis? Hæ vo-
 luptates, hæ spectacula Christianorum, san-
 cta, perpetua, gratuita: in his tibi ludos Cir-
 censes interpretare, cursus seculi intueri, tem-
 pora labentia dinumera, metas consumma-
 tionis expectata, societates Ecclesiarum defende,
 ad signum Dei suscitare, ad tubam Angeli
 erigere, ad martyrii palmas gloriare. Si sce-
 nica doctrina delectant, sat nobis literarum
 est, satis versuum est, satis sententiarum, sa-
 tis etiam canticorum, satis vocum, nec fabu-
 la, sed veritates: nec strophæ, sed simplicita-
 tes. Vis & pugillatus & luctatus? præsto sunt,
 non parva, sed multa. Aspice impudicitiam
 deiectam à castitate, perfidiam caesam à fide,
 sevitiā à misericordia contusam, petulan-
 tiam à modestia obumbratam, & tales sunt
 apud nos agones, in quibus ipsi coronamur.
 His consentit Basilius, de legendis gentilium
 libris, fol. 229: μὴ ὀφθαλμῶς ἐσιᾶν τοῦς αἰῶνας

68. ποῖς τῶν θαυμαστικῶν ἐπιθέξεσιν, ἢ σω-
 μάτων θείαις κέντρον γναφίεντων. μὴ διὰ τῶν
 ὧτων διεφθαρμένῳ μελωδίᾳ τῶν ψυχῶν
 καταχᾶν. ἀνελευθερίας γὰρ δὴ καὶ ταπεινότη-
 τος πάθη ἐκ τῶν τοῖσδε ἐτῆς μουσικῆς εἰδῶς
 ἐγγίγνεσθαι πέφυκεν, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν μετα-
 διωκτέον ἡμῖν, τὴν ἀμείνω τε καὶ εἰς ἀμεινον
 φέρουσαν, ἢ καὶ Δαβὶδ χρωμένῳ ὁ ποιητῆς
 τῶν ἱερῶν ᾠδῶν, ἐκ τῆς μανίας, ὡς φα-
 σι, τὸν Βασιλέα καθίσκ. *Oportet nec oculos
 spectaculis, nec vanis prestigiatorum osten-
 tationibus tradere, nec per aures animarum
 corruptricem melodiam haurire. Hoc enim
 Musica genus, servitutis & ignobilitatis
 fructus parere, ac præterea libidinum stimu-
 los acuere solet. Alia nobis Musica longè me-
 lior existit, & ad meliora sequenda nos exci-
 tans, qua David, sacrorum canticorum Poë-
 1. Sam. 16. 23 ta usus, ut aiunt, Saulem regem ab insania
 liberavit.*

*Vers. 86. πρὸ τῶν ψυχῶν) Ab ineunte
 statim ætate, vel inde usq; ab adolescentia:
 quo sensu Iuvenalis (sat. 8. 166.) è contrario
 præcipit:*

*Quædam cum prima rescentur crimina
 barbâ.*

Vers.

Vers. 87. αἰσχροπαιδεία ἔργασθησιν) Sic
Tertullianus, eodem libro, nimirum De
spectaculis, cap. 17. fol. 143: Impudicitiam o-
mnem amoliri iubemur. Hoc igitur modo etiā
à theatro separamur, quod est privatum con-
sistorium impuditiæ, ubi nihil probatur,
quàm quod alibi non probatur. Ita summa
gratia eius de spurcitiâ concinnata est, quam
Atellanus gesticulatur, quam Mimus etiam
per mulieres representat, sexum pudoris ex-
terminans, ut facilius domi quàm in scena
erubescant. Quam denique Pantomimus à
pueritia patitur in corpore, ut artifex esse
possit. Et Lactantius lib. 6. cap. 20: Histrion-
um impudicissimi motus, quid aliud nisi li-
bides docent & instigant? quorum ener-
vata corpora & in muliebrem incessum, ha-
bitumq; mollita, impudicas fœminas inho-
nestis gestibus mentiuntur. Quid de mimis
loquar, corruptelarum preferentibus disci-
plinam? qui docent adulteria, dum fingunt,
& simulatis erudiunt ad vera? Quid iuve-
nes aut virgines faciant, cum hac & fieri si-
ne pudore, & spectari libenter ab omnibus
cernunt? Admonentur utiq; quid facere
possint, & inflantur libidine, qua aspectu

E 3 maxime

maximè concitatur: ac se quisq; pro sexu in illis imaginibus præfiguratur, probantq; illa, dnm rident, & adherentibus vitijs corruptiores ad cubicula revertuntur: nec pueri modò, quos præmaturis vitijs imbui non oportet, sed etiam senes, quos peccare iam non decet, in talem vitiorum semitam dilabuntur. His consimilia quaedam habet Arnobius sub finem libri quarti adversus gentes, pag. 180. & 181, quæ sanè ad explicationem non huius modò versus, sed & plurimum, maximè nonagesimi & proximè sequentium usq; ad centesimum ac decimum, in præsentia sufficere possunt. Nam singula horum vocabula curiosius investigare non libet, quandoquidem hic etiam, (ut Hieronymus ad Eustochium, tom. 1. fol. 66. licet in causa planè diversa loquitur) melius est, aliquid nescire securè, quàm cum periculo discere.

Vers. 113. κώρας παρθένου) Mirum, nì alluserit ad ambiguum & falsum illud Diogenis Apophthegma, qui Didymoni mæcho, puella cuiusdam oculos curanti, dicebat: ὄρα, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παρθένου ἰατρῆων, τὴν κούραν φθίρῃς. Vide, ne virginis oculum curas, pupulam

pupulam vel puellam corrumpas. Nam ὄφρη 71.
Græcis utrunq; & pupulam & puellam signi-
ficat. Laert. lib. 6. pag. 223.

Vers. 114. μαχηθῆναι δὲ αἰσ) Invehitur in
ἀγρομαχίας (Niceph. lib. 2. c. 25.) vel pugnas
cum leonibus, ursis, atq; alijs id genus bestijs, Senec. epist.
quibus damnati non absq; presentissimo vitæ 7. fol. 70.
periculo veluti per lulum iocumq; obijcieban-
tur, ut populo spectaculum exhiberent, dum
bestias trucidarent, vel ab ijs miserabiliter
dilatarentur. Vnde hi Bestiarj nomina-
bantur: qua voce cum alibi usus est Tertul-
lianus, (in Apologetic. adversus gent. cap. 9.
& 42.) tum etiam in lib. De pudicitia, (cap.
13. fol. 610.) ubi querelam D. Pauli 1. Cor. 4.
9. latine redditurus inquit: Nos Deus Apo-
stolos novissimos elegit, (ὡς ἐπιθαρτίους) ve-
lut bestiarjos, quoniam spectaculum facti
sumus huic mundo. Nec improprie. Nam
Paulum quoq; Ephesiorum plebe sic poscente,
in huiusmodi arenam introductum, è 1. Cor. 1. Cor. 15. 203
15. 32. & Nicephori lib. 2. cap. 25. novimus ἐθρομαχίας
Factum id, anno Christi 54. imperante Clau- σα γι ἰσθ
dio Cesare, de quo Suetonius, lib. 5. cap. 34: σφ.
Bestiarjjs, meridianisq; adeo delectabatur, ut
etiam prima luce ad spectaculum descende-

ret, & meridie, dimisso ad prandium populo, perfederet. E Dionis lib. 60. fol. 259 : ἐπιδὲ συνεχὼς μονομαχίας ἀγῶνας. πάλιν γὰρ σφίσιν ἔχαυρε. τὰ τε γὰρ ἄλλα, καὶ τὸς δὲ μίση τῆς θεᾶς παρὰ τὸν τῷ ἀγῶνι καὶ τακτικῶν ἡδίστα ἐθεώρη. Exhibuit crebrò ludos gladiatorios, quibus valdè delectabatur. Præter cætera libèter spectabat sub prandij tempus eos, qui in medio theatro discerpebantur. Satis autem apparet, funesta hæc spectacula, (id quod summæ crudelitatis indicium est) horis matutinis exhibita : pomeridianis verò, gladiatores populo datos, atq; hinc meridianorum nomen sortitos fuisse, ut annotavit Petrus Faber San-Ioranus IC. lib. 1. Semestrium, cap. 6. pag. 38. & ante hunc Adrianus Turnebus, lib. 24. Adversarior. cap. 28. fol. 901. allegato etiam versu Martialis, lib. 13. epigr. 95 :

Matutarum non ultima præda ferarū, &c.
 & testimonijs Seneca, epistol. 7. fol. 76 : (A spectaculis) avarior redeo, ambitiosior, luxuriosior : imò verò crudelior & inhumanior, quia inter homines fui. Casu in meridianum spectaculum incidi, lusus expectans & sales, & aliquid laxamenti, quo hominum
 oculi

oculi ab humano cruore acquiescant. Contra
est: quicquid ante pugnatum est, misericor-
dia fuit. Nunc omissis nugis, mera homicidia
sunt, nihil habent quo tegantur, ad ictum
totis corporibus expositi, nunquam frustra
manum mittunt. Hoc pleriq; ordinarijs pa-
ribus & postulatitijs (Vid. Cal. Rhod. lib. 6.
cap. 32.) praeferunt. Quidni praeferant? non
galea, non scuto repellitur ferrum. Quò mu-
nimenta? quò artes? Omnia ista mortis mo-
ra sunt. Manè leonibus & ursis homines:
meridie spectatoribus suis obijciuntur. In-
terfectores inter se iubentur obijci, & victo-
rem in aliam detinent cadem: exitus pu-
gnantium mors est. Epistola 70. fol. 134: Nu-
per in ludo bestiariorum, unus è Germa-
nis, cum ad matutina spectacula pararetur,
secessit. Et lib. 3. de Ira, cap. 43: Ridere sole-
mus inter matutina arenae spectacula, tauri
& ursi pugnam inter se colligatorum, quos,
cum alter alterum vexarit, sus confector ex-
pectat. Idem facimus. Aliquem nobiscum al-
ligati laceessimus: cum victo victoriq; finis
aequè maturus immineat.

Vers. 132. *ἡμίσητον γὰρ*) Hinc Tertullian.
de Spectaculis, cap. 10: Si sevitiā, si impie- Fol. 144.
E s tatem,

74.

tatem, si feritatem permissam nobis contendere possumus: eamus in amphitheatrum. Si tales sumus, quales dicimur: delectemur sanguine humano, &c. Sed hac Ethnicis respondi. Caterum absit ut de istius spectaculi aversione diutius discat Christianus: quamquam nemo hac omnia plenius exprimere potest, nisi qui adhuc spectat: malo non implere, quam meminisse.

Fol. 128.

Vers. 141. ὑπὲρ ἀπὸ τῶν θηρίων) Sic apud Evagrium lib. 1. histor. eccles. cap. 16 Ignatius dicitur, ὡς ἐβόλετο, τὰ φωνὰς τῶν θηρίων χασίρας ἐχνηκὺς ὑπὲρ τῆς ῥώμης ἀμφιθεάτρῳ, sepulcri loco bestiarum ventres in Romanorum amphitheatro consecutus, quemadmodum unice optaverat. Respicit autem ad ardentissimum ipsius votum, quod habetur epistol. 12. ad Romanos premissa, fol. 68: ὀνομάζω τῶν θηρίων τῶν ἐμοὶ ἐτοιμασμένων. Fruar bestijs mihi paratis. Et apud Euseb. lib. 3. hist. eccl. cap. 39. ex Irenæi lib. 5. cap. 23: αἶ. Ὁ ἐμὶ δεῦρ, ἡ δὲ ὀδόντων θηρίων ἀλίθομαι, ἵνα καθάρως ἀστῶ εὐρεθῶ: Frumentum Dei sum, & dentibus bestiarum molor, ut panis mundus inveniar.

Fol. 31e

Fol. 353a

Vers. 151. ἐκ ποδῶν ῥώμης) Digreditur ad ludos

ludos Circenses, ubi equi curribus iuncti in
 circo maximo ad cursum incitabantur ab au-
 rigis vel agitatoribus, ut IC. ti (l. 2. C. de
 spectaculis lib. 11. & l. athletas. ff de his qui
 notant. infam.) eosdem appellant. Horum
 nomina Praetor in urnam conijciebat, ac sor-
 tibus inde eductis pronuntiabat, qui agitato-
 res hoc vel illo missu, & quonam ordine ad
 cursum prodire deberent. Inde mappa osten-
 sa signum dabat & petrus vel tentoribus, ut
 repagula omnia eodem statim momento amo-
 verent, & quadrigae e carceribus exirent. Haec
 septeno circuitu revolvebantur, donec ad
 pristinam metam rediissent. Interea spectato-
 res inter se certabant sponsioribus, dum alius
 quidem hunc agitatore, alter vero eius ad-
 versarium victorem fore, certo quodam pi-
 gnore deposito, contenderent. Quae plenius
 intellecturis, adeundi erunt Suetonius lib. 6.
 cap. 22. Martial. lib. 12. epigr. 29. v. 9. Juve-
 nal. sat. 11, v. 193. & Eilhardi Lubini in e-
 undem commentarius eruditissimus: cum-
 primis tamen Adrianus Turnebus, lib. 18.
 Adversarior. cap. 33. fol. 574. & Heintz Sal-
 muthus, in Notis ad Guidonis Pancirolli
 librum 1, cap. 20. pag. 95. Verum haec omnia
 quam

76.

Fol. 143.

quam arctissime complexus est Tertullianus, De spectaculis cap. 16. ubi eadem, quae hoc loco Amphilochius, (Vers. 153. 154. 157. & 180.) huiusmodi ludorum damna commemorat. Ait enim: Cum furor interdicitur nobis, ab omni spectaculo auferimur, etiam à Circo, ubi proprie furor praesidet. Aspice populum ad id spectaculum iam cum furore venientem, iam tumultuosum, iam caecum, iam de sponsionibus concitatum. Tardus est illi Praetor, semper oculi eius in urna cum sortibus volutantur. Dehinc ad signum anxij pendent, unius dementia una vox est. Cognosce dementia de vanitate. MISIT, dicunt: & nunciant invicem, quod simul ab omnibus visum est. Teneo testimonium caecitatis: non vident, missum quid sit: mappam putant: sed est Diaboli ab alto praecipitati figura. Ex eo itaque itur in furias & animos & discordias, & quicquid non licet sacerdotibus pacis. Inde maledicta, convicia sine iustitia, odij etiam suffragia sine merito amoris. Quid enim consecuturi suum illic agunt, qui sui non sunt? nisi forte hoc solum, per quod sui non sunt: de aliena infelicitate contristantur, de aliena felicitate letantur. Quicquid optant, quicquid

quid abominantur, extraneum ab illis est. Ita & amor apud illos otiosus, & odium iniustum. Sed Circo quid amarius, ubi ne principibus quidem aut civibus suis parcant? Si quid horum, quibus Circus furit, aliubi competit sanctis: etiam in Circo licebit. Si verò nusquam, ideo nec in Circo. Et cap. 23. fol. 145: An Deo placebit auriga ille, tot animarum inquietator, tot furiarum minister, tot statuum, ut sacerdos coronatus, vel coloratus ut leno, quem curru rapiendum Diabolus adversus Eliam exornavit?

Vers. 159. γόντας) Ludis Circensibus vitisse dicebantur, qui adverse partis equos fregissent, ac septeno circuitu aut curriculo solenni (Gell. lib. 3. c. 30.) priores ad metam reversi essent. Atque ij non solum mappam, de qua paulo antea, premij Vid. Not. ad Guilo loco reportabant, sed vulgum. Panciroll. libri quog; applausum, toro- br. 1. cap. 20. pag. nas (Sueton. Tranquill. 95. 96. lib. 6. cap. 22. 24.) & praconia publica, interdum etiam tabulis marmoreis incisa, merebantur, quarum exemplar Leio (vel C. Apuleio) Diocli agitatori in campo Martio positum, Gulielmus Philander Castilionius,

in re-

78.

in recentiore Vitruvij editione, lib. 5. cap. 3.
pag. 178. exhibuit. Quin iisdem & statuas
interdum erectas, conijcio è Nigrino Luciani,
(tom. 1. pag. 62.) ubi autor τὰ θεῶν καὶ τῶν
ἐπιπρόδρομων, καὶ τὰς τῶν ἠντιόχων εἰκόνας,
theatra, & circum, & agitatorum statuas
coniunxit. E contrario victi censebantur, qui
Sucton. lib. ante decursum destitissent, vel curribus ex-
6. c. 24. cussi essent, aut metam serius attigissent. Hinc
nonnulli ex agitatoribus, vana gloriola stu-
dio accensi, præstigiatores adibant, ut magi-
cis eorum imprecationibus adiuti, adversa-
riorum equos impedirent, suos verò ad cur-
sum celeriores incitarent. Vnde sæpenumero
Supr. pag. 33. infelices lapsus, contusiones, fractura, vulne-
Vers. 164. ra & cædes oriebantur, præsertim si etiam
nobiles aut illustres viri (ut de Nerone habet
Tranquillus, lib. 6. cap. 22.) aurigandi cupi-
ditate flagrarent, & utriusq; partis propin-
qui se litibus immiscerent. Dum enim quisq;
suos tueri conabatur: interim privato favo-
re ac studiis certamina crescebant, ut simulta-
tes hinc enatæ, à diversis familijs quasi iure
hereditario ad posteros transmitterentur,
Vers. 172. nonnunquam etiam in aperta bella erumpe-
173. 174. rent, totasq; urbes everterent. Quamobrem
Valen-

Valentinianus, Theodosius & Arcadius Imperatores, in id hominum genus, quod inter agitandum diabolicis prestigijs uteretur, extremo capitis supplicio animadvertendum statuerunt, l. ult. C. de maleficis & mathe-
 mat: Quicumq; maleficiorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupaverit: illico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis communis hostem salutis ostendat. Quod si quisquam ex agitatoribus, id est, aurigis, seu ex quolibet genere hominum, contra hoc interdictum venire tentaverit, aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit: ultimum supplicium non evadat, gemina suspicioni obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, severitati legum, & debite subtraxerit questioni: aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine consilio atrociore confecerit.

Lib. 9. tit. 18.

Vers. 181. ἀντὶ τούτων) Quantum enim impedimenti hæc spectacula studijs liberalium artium, obijciant: innuit Autor libri De causis corruptæ eloquentiæ, cuius verba citat Isaacus Casaubonus; Animadvers. in Sueton. pag. 274: Propria & peculiaria huius
 urbis

80.

urbis vitia, penè in utero matris concipi mihi videntur, histrionalis favor, & gladiatorum equorumque studia: quibus occupatus & obsessus animus, quantum locum bonis artibus relinquit? quotumqueng, inveneris, qui domi quicquam aliud loquatur? quos alios adolescentulorum sermones excipimus, si quando auditoria intravimus? nec praeceptores quidem ullas crebriores cum auditoribus suis fabulas habent. Idem hoc vitium in nobilibus Romanis falsè notat Iuvenalis sat. 8. quòd literarum ac virtutis studium alto supercilio despiciant, atq, interea se totos ludis Circensibus dedant, & nimio rei equestris amore ita insaniant, ut

Vers. 155.

— dum lanatas torvumq, iuvenum
More Numæ cadant, Iovis ante altaria,
iurent

Solam Eponam, & facies olida ad praesepia
pictas,

hoc est, inter ipsa etiã sacra nihil nisi equos cogitent, nec ullum aliquod Numen maioris faciant, quàm Eponam, aurigarum ac mulio-

Plutarch. Pa
rall. fol. 235.

num praesidem, aliosq, id genus ridiculos Deos, quorum imagines propè equorum & muliarum

Lucian. Nio
grin. pag. 620

larum praesepia depingebantur. Horum vesti-
 gys hodie multi e nobilitate insistant, qui
 consimili ferè ιππομανία correpti, pietatem
 & studia humaniora execrantur, nec quicquam
 solide addiscunt, praeter ιωπασίαν, for-
 tassis ne hanc quidē recte percepturi, si absq;
 ea esset caussa, quam apud Plutarch. Carneades,
 hoc nomine in- Plutarch. in lib. de
 interrogatus, afferebat: amicis & adulatori-
 κολακείη γάρ αὐτὸς γνῶ-
 τῆς διατριβῆς ὁ δὲ 36: Καρνεάδης ἔλεγε,
 δασκαλῶ ἐπαιδῶν, ὅτι πλοσίων καὶ βα-
 καὶ ὁ προαλαίωρ σιλέων παῖδες ἰπ-
 ὑποκατακλινομένη: πένην μόνον, ἄλλο δὲ
 ὁ δὲ ἰπῶ δὲ κείως, ὁ δὲ εὐὶ καλῶς μαν-
 ἔδὲ φροντίζωρ, ὅς, τις θένουσι. κολακείη γάρ
 ιδιώτης ἢ ἀρχωρ, ἢ αὐτὸς, ἔστ. Carneades
 πλοσιος ἢ πένης, ἐκ-
 τραχηλίη τὸς μὴ gū filios tantū mequi-
 δωαμύης ὀχέουαι. tare, ac praeterea nihil
 Iis enim praceptor, recte ac probe discere.
 assentitur in scholis, Iis enim praceptor, ἔστ.
 laudando: colluctator in palaestra, dum ita
 pugnat, -- tanquam qui vincere nolit, eiq;
 ut fortiori cedit: equus vero ignarus, nec
 magnopere laborans, num sessor privatus sit.

F an

82.

an princeps, dives an inops, equitandi imperitium, effundit. Vel, ut Alciatus (emblem. 35. In adulari nescientem) canit:

— ingenuus sonipes, dorso excutit omnē.

Qui moderari ipsum nesciat, Hippocomon.

Quamobrem, ne aliorum ludibrio exponantur, aut de vita periclitentur: huic arti plus temporis tribuere coguntur, quod & ipsum alioqui forsitan intermittere mallerent. Verum longè prudentiùs hac in parte sibi consuluisse Iulianum Imperatorem, utut impium Apostatam, testatur eius epistola ad Ecdicium,

Epist. 9. pag. 162.

Ægypti præfectum, quam eleganti hoc Noemate orditur: Ἄλλοι μὲν ἵππων, ἄλλοι δὲ ὄρνέων, ἄλλοι θηρίων ἔρωσιν; ἐμοὶ δὲ Βιβλίων κτήσεως ἐν παιδείᾳ δεινὸς ἦν ἔτεκε πόθος.

Quidam equis, alij avibus, nonnulli feris delectantur: ego verò inde usq; ad pueritiæ librorum cupiditate arsi.

Vers. 189. μεθ' ἑαυτῶ) Al. μετ' αὐτῶ, ut & vers. 194. παναγίω.

Vers. 196. συγχεῖς) E Symbolo Athanasii, paulo antea circ. annum 364. conscripto, v. 3. & 4: ἕνα θεὸν ἦν τριάδι, καὶ τριάδα ἦν μονῶδι σεβώμεθα, μήτε συγχεόντες τὰς ὑποστάσεις, μήτε τῶ ὁσίῳ μερίζοντες Ἰνὸν θεὸν

Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur: neque confundentes personas, neque substantiam separantes. Primus confusionis autor fuit Sabellius, qui testante Amphilocho. v. 204. 206. Epiphanio (heresi 42. fol. 223.) finxit τὸν αὐτὸν εἶναι πατέρα, τὸν αὐτὸν υἱὸν, τὸν αὐτὸν εἶναι ἅγιον πνεῦμα, ὡς εἶναι ἐν μιᾷ ὑποστάσει τρεῖς ὀνομασίας, eundem esse Patrem, & eundem Filium, & eundem Spiritum Sanctum, ut in una hypostasi vel persona, tres sint nomenclatura: contra Nazianzeni a-Amphil. vers. xioma, quod Compendij Theologici pag. 234. 207. recitavi. Separationem introduxit Arius, nequaquam veritus, κτίσμα ἀποκαλεῖν τὸν τὰ Epiphani. heres. 69. fol. 315. πάντα κτίσαντα, τὸν ἐκ πατρὸς ἀχρόνως καὶ ἀναρχως γεγεννημένου λόγου, creaturam appellare eum, qui omnia creavit, nempe Verbum, ex patre sine tempore ac sine principio genitum: ideoque dignam suis blasphemis mercedem nactus, in loco spurco & graveolenti, non secus atque olim Iudas (Act. 1. 18.) medius crepuit, referente eodem Epiphanio, heres. 68. fol. 308. & 314. Hac duo extrema, itidem inter se opponit Nazianzenus, in laud. Basilij Magni, fol. 84: ὁ κακῶς κακὸν ἰώμεθα, τιῷ ἄθεον σαβελλίῳ σιωπῆ αἵρεσιν.

αἰρεσίν, ἀσεβείῃ διαίρεσιν καὶ κατατομῇ
 λύνοντες, ἢν ἄρειθ' νοσήσας, ὁ τῆς μαρίας
 ἐπώνυμθ', τὸ πολὺ τῆς ἐκκλησίας διέσπτε
 καὶ διέφθαρεν, ὅτε τὸν πατέρα τιμῆτας, καὶ
 ἀτιμάσας τὰ ἑαυτῶ, διὰ τῶν ἀνίσων βα-
 θμῶν τῆς θεότητθ' : ἀλλὰ μίαν μὲν δόξαν
 πατρὸς γινώσκοντι, τὴν ὁμοτιμίαν τῶ μο-
 νογενῆς, μίαν δὲ ἢ τὴν τῶ πνεύματθ'. Καὶ
 ὅτι ἂν τῶν τριῶν κάτω θώμην, τὸ πᾶν κα-
 θαρεῖν νομίζοντι, τρία μὲν ταῖς ἰδίότησιν, ἣν
 δὲ τῇ θεότητι σέβοντες ἢ γινώσκοντες. Non
malum malo curamus, impiam Sabellij con-
tractionem, magis impia divisione ac sectio-
ne dissolventes: quo morbo correptus, ille à
furore nomen habens Arius, magnam Ec-
clesiae partem labefactavit atq; convulsit, nec
patrem honore profecutus, & ea, quæ ab ipso
causam habent, aspernatus, dum inæquales
divinitatis gradus invexit: verum unicam
patris gloriam esse censemus, æqualem unige-
niti dignitatem, unicam item Spiritus San-
cti, cum eo exæquationem. Ac si quid horum
trium in inferiori dignitatis gradu ponamus,
totam Trinitatem à nobis disijci atq; perversi
iudicamus: tria quidem quod ad proprie-
tates, unum autem quod ad divinitatem a-
gnoscentes & colentes.

Verso

Vers. 219. μωϋσῆς) Clemens Alexan-
 drin. lib. 1. σρωματέωυ fol. 148: ὁ μωϋσῆς ἐν
 ἡλικίᾳ γενόμενος, ἀριθμητικῶν τε καὶ γεωμετρι-
 κῶν ῥυθμητικῶν τε καὶ ἀρμονικῶν, ἔτι τε ἰατρικῶν
 κῶν ἅμα καὶ μουσικῶν, παρὰ τοῖς διαπρέπτοις
 ἐν Αἰγυπτίῳ ἐδίδασκετο, καὶ προσέτι τῶν
 διὰ συμβολῶν φιλοσοφίαν, ἣν ἐν ταῖς ἱερογλυφ-
 φικοῖς γραμμασὶν ἐπιδείκνυται. τῶν δὲ ἄλλο
 ἄλλω ἐγκύκλιον παιδείαν, ἕλληνας ἐδίδασκεν
 ἐν Αἰγύπτῳ, ὡς ἂν βασιλικὸν παιδίον, ἢ φησὶ
 φίλων ἐν τῷ μωϋσῆως βίῳ. προεμαύθανε δὲ
 τὰ Αἰγυπτίων γραμματα, καὶ τῶν τῶν ἕρρα-
 νίων ἐπισήμῳ, παρὰ τε χαλδαίων, παρὰ
 τε Αἰγυπτίων: ὅθεν ἐν ταῖς προλέξεσι πᾶσαν
 σοφίαν Αἰγυπτίων πεπαιδευθὲς φέρεται.
 Moses, cum aetate esset grandior, Arithme-
 ticam & Geometriam, Rhythmicam &
 Harmonicā, & praeterea Medicinam simul
 & Musicam doctus est ab ijs qui erant in-
 signes inter Aegyptios, tum & illam quae per
 symbola vel signa traditur Philosophiam,
 quam literis Hieroglyphicis ostendunt. Reli-
 quum verò disciplinarum orbem, Graecum,
 tanquam puerum regium (Ebr. 11. 24.) do-
 cuere in Aegypto, ut dicit Philo in vita Mo-
 sis. Prius autem didicit literas Aegyptiorum,
 & rerum caelestium scientiam à Chaldaeis &

86. *Ægyptijs: unde in Actis dicitur eruditus vel*
Act. 7. 22. imbutus omni sapientia Ægyptiorum. Idem
hoc Mosis exemplum pro asserendo sanioris
Philosophiæ studio, allegat Basilus, in libr.
De gentilium scriptis utiliter legendis, fol.
226. Gr. & Augustinus lib. 2. de doctrin.
Christian. cap. 40. tom. 3. fol. 44.

Vers. 223. ἐκὼν) E verbis Apostoli ad
Lib. 3. advers. Ebr. 11. 26, quæ Tertullianus his versibus
Marcion. v. expressit:

40. 101. 527. Dux populi Moses, qui limina regia liquit,
Spernens divitias florentes tempore parvo,
Maluit afflictus populi portare labores
Subnixa cervice, minis non territus ullis,
Quàm sibi delicias multasq; remittere
pænas.

Vers. 229. Βάρις) Hanc Damascenus
orat. 1. de imaginibus fol. 723. πυρὲν δὲ ποσειδῶν
vocat, quòd & igne arserit, & nihilominus
velut roscido quodam humore irrigata ac
sustentata fuerit, ne flammæ ramusculos vi-
rentes exurere, aut in cineres convertere

Lib. 1. Oper. possent. Quod Sedulij carmine dices:
Patshal, verl. Ignibus innocuis flagrans apparuit olim
1110 Non ardens ardere rubus, nec iuncta calorì
Materies alimenta dabat, nec terrida vivēs
Sensit

Sensit damna frutex: sed amici fomitis aestu
Frondea blandita lambebāt robora flammæ.

Vers. 242. ὑπηρετεῖς) Ita præstantissi-
mus quondam vir, M. Andreas Francken-
bergerus Meiningensis, meus in Academia
V Vittembergensi præceptor, quippe historia-
rum & oratoriarum tum temporis Professor pu-
blicus, ὁ ἐν ἀγίοις, quem honoris ac debita gra-
titudinis causa hic nomino, auditoribus suis
è scripto De amplitudine historiae Propheti- Pag. 255.
cæ crebrò inculcabat Encomium Philosophiæ
sanæ, intrâ metas & limites suos consistentis,
quòd ea, respectu Theologiæ, non incommo-
dè ὑπὲρ τοῦ θεοῦ δευραπείνης τὰ ξὶν ἐπέχεται,
hoc est, ancilla seu famula dici posset, quæ pe-
dissequæ vicem obtineret: impijs Epicuri
verbis apud Athenæum lib. 12. cap. 83. in Fol. 271. N^o
sanctiorem usum conversis. 546.

Vers. 254. Ἰεὺδ' ὠνομοὶ βιβλοὶ) Illorum
igitur librorum, qui Biblici appellantur, tres
constituendi sunt ordines. Eorum primus
complectitur Ἰεὺδ' ὠνομοῦν Ἰεὺδ' ἐπιψαφα,
hoc est, ea volumina, quæ ab hominibus otio-
sis aut hereticis conscripta, & Divis Aposto-
lis falsò attributa fuerunt, ut Evangelium
Petri, Thomæ, & Matthiæ, Acta Andree,
F 4 Iohannis

Iohannis & Pauli, Apocalypsis Petri, (ap. Euseb. lib. 3. hist. eccles. cap. 25. fol. 28.) Prot-evangelium Iacobi, (Monum. Orthodoxogr. part. 1. fol. 71.) Evangelium Nicodemi, (part. 2. fol. 643.) & similia, de quibus cum Eusebio (loco proximè citato) pronunciamus:

πότερῳ καὶ ὁ τῆς φράσεως παρὰ τὸ ἡθῶς ἰεροσολικὸν ἐναλλάξει χαρακτήρ, ἢ τε γνώμη καὶ ἡτῶν ἐν αὐτοῖς φερομένων προαίρεσις, πλείονος ὅσον τῆς ἀληθῆς ὀρθοδοξίας ἀπέδυσται, ὅτι δὴ αἰρετικῶν ἀνδρῶν ἀναπλασματὰ τυγχάνει, σαφῶς παρίσθιν: ὅτι ἐν ἑαυτοῖς αὐτὰ καταλεπτεον, ἀλλ' ὡς ἄτοπα πάντη καὶ δυσεβῆ παραιτητέον. Dictionis & loquendi forma, longè à stylo & consuetudine Apostolorum discrepat: sententia porro & institutum eorum, quæ in libris illis traduntur (quod toto propè cælo, ut dicitur, à vero & orthodoxo Scripturæ sensu atq; opinione aberrat) planè perspicuèq; ostendit, ea callida solum hæreticorum esse commenta: unde ne in eo quidem scripturarum genere, quæ falsò inscriptæ minimeq; germanæ dicuntur, habenda sunt: sed tanquam omninò absurda & impia, penitus explodenda. In alterum ordinem referantur ἑμμεσοί, hoc est, libri

libri intermedij vel Apocryphi, qui egregias
quidem commonefactiones proponunt, ideó-
que utiliter legi atque allegari possunt, non
quidem ad fidei arti- Hieron. prefatione
culos inde probandos, in proverb. Salom. t.
sed ad morum instru- 4. fol. 10: Iudith &
tionem, ut Compen- Tobia & Maccabaeo-
dij Theologici pag. 22. rum libros legit qui-
sufficienti horum e- dem Ecclesia, sed eos
numeratione addita, inter Canonicas scri-
monui. Hæc scripta, pturas non recipit: sic
Eusebius vocat ἀντι- & hæc duo volumina Lib. 3. hist.
λεγομένα, quòd non- (Panareton Iesu filij eccl. cap. 25.
nulli his contradicāt, Sirach, & Sipienti- fol. 28. Gr.
aut in dubium vo- am Salomonis) legat
cent, num ab autori- ad ædificationem
bus illis, quorum ti- plebis, non ad au-
tulos præ se ferunt, an toritatem ecclesias
verò sub eorum no- sticorum dogmas
mine ab alijs exarata tum confirmandã.
sint. Vnde Hieronymus in epist. ad Letam, Tom. 1. fol.
de institutione filie: Caveat omnia Apocry- 27.
pha, & si quando ea, non ad dogmatum ve-
ritatem, sed ad signorum reverentiam lege-
re voluerit, sciat non eorum esse, quorum ti-
tulis prænotantur, multaq; his admixta vi-
tiosa

90.

Euseb. lib. 3.
cap. 25. fol.
28.

tiosa, & (quod iam superius quoque adduxi) grandis esse prudentia, aurum in luto quærere. Denique in tertium & supremum ordinem collocentur libri ab ipso Deo inspirati, qui omnium asseveratione constanter approbantur, ideoque ὁμολογούμενοι, (hoc est, in confesso existentes) ἑνδιαθητικοί, (Testamentarij) & Canonici appellantur, ἀπὸ τοῦ κανόνος, (Phil. 3. 15.) quòd structura fidei ad horum præscriptum non aliter atque normam siue regulam aptanda sit. Similis ferè Catalogus librorum scriptura, habetur apud Hieronymum in epistol. ad Paulinum, tom. 3. fol. 3. Damascen. lib. 4. cap. 18. fol. 548. & Alcimum Avitum, ad Fuscin. soror. v. 430. pag. 190. nisi quòd posteriores duo, etiam nonnullos ex Apocryphis aspergunt, cum Amphilochius data opera Canonicos duntaxat hic enumeret.

Vers. 267. δευτερονόμιον) Al. δευτερονόμιον, & paulò post vers. 270. πρότερον & εἰθ' ὁ δευτερονόμιον.

Fol. 348.

Vers. 270. σιχηραὶς) Ita enim legitur in ms. pro quo tamen malim σιχηραὶς, autoritate Damasceni, qui, lib. 4. cap. 18. inquit: τρίτη πεντάτευχος, αἱ σιχηραὶς βιβλοὶ, τῆς ἰωβ

ἰαβ. ἡ ψαλτήριον, παροιμῖαι Σολομῶντος, ἐκ
 κλησιαστικῆς τῆ αὐτῆ, τὰ ἄσματα τῶν ἀσματῶ
 τῶν τῆ αὐτῆ. Tertia Pentateuchus, libri ver-
 su facti, Iob, Psalterium, Proverbia Salomo-
 nis, Ecclesiastes, & Cantica canticorum e-
 iusdem. Nam quinq; hos libros, σιχιδ' οὐ, i. e.
 versuum modo scriptos, constat ex Hieronym.
 tom. 3. fol. 3. & 10. Euseb. lib. 10. προπαρ.
 ἐναγ. cap. 5. fol. 302. Gr. R. David Kimhi,
 in Psalmum 4. citante Gilb. Genebrardo,
 Chronographia part. 1. pag. 121. Quamvis
 Iulianus Apostata, mero religionis nostrae o-
 dio, hanc laudem Iobo, Davidi & Salomoni
 detrahere conatus fuerit, quemadmodum
 Cyrillus libr. 7. advers. eundem (tomi 2. pag.
 628.) commemorat.

Vers. 275. Ψυχῆς ἀκθ) Dignum Psal-
 terij Encomium, quale in eiusdem vestibulo To. 8. fol. 8.
 etiam apud Augustinum reperitur, totidem
 verbis transscriptum è proemio Basilij Ma- Fol. 55.
 gni, dicentis: πᾶσα ἡσφὴ θεόπνευσθ καὶ
 ὠφέλιμθ, διὰ τῆτο συγγραφῆτα παρὰ τῆ
 πνεύματθ, ἰν' ὡπερ γν κοινῶ τῶν ψυχῶν
 ἰατρῆω, πάντες ἄνθρωποι ἡ ἴαμα τῆ οἰκίῃ
 πάλθς ἕκασθ ἐκλεγώμεθα. ἴαμα γάρ, φησι
 καταπάσθ ἁμαρτίας μεγάλας. ἄλλα μὲν δὲ
 προφῆται

προφήται παιδ' ευσου, καὶ ἄλλα ἱστορικοί, καὶ
 ὀνόμα' ἕτερα, καὶ ἄλλα ἡ εἰδ' ὅ τῆς παροῦ
 μακῆς παλαιότητος. ἡ δὲ τῶν ψαλμῶν βί
 β. ὅ, ἡ ἐκ πάντων ὠφελίμον περιέληψε προ
 φητεύει τὰ μέλλοντα, ἱστορίας ὑπομιμνήσκει,
 νομοθετεῖ τῶν βίω, ὑποτίθεται τὰ πρακτέα, καὶ
 ἀπαξάπλως κοινὸν ταμιεῖον ὅσιν ἀγαθῶν δὲ
 δαγμάτων, τὸ ἐκάστον πρόσφορον κατὰ τὴν
 ἐπιμέλειαν ἐξευρίσκειται. τάτε γὰρ παλαιὰ
 τραύματα τῶν ψυχῶν ἰατρῶνται, καὶ τῶν νεο
 τρώτων ταχῆαν ἐπαγγεῖται τὴν ἐπανόρθωσιν, καὶ
 τὸ νενοσηκὸς περιποιῆται, καὶ ἡ ἀκέραιον δια
 σώζει, καὶ ὅλως ἰατρῶνται τὰ πάθη καθ' ὅσον
 οἶοντε, τὰ ποικίλως ταῖς ψυχαῖς γὰρ τῶν βίω
 τῶν ἀνθρώπων ἐνδυναστεύοντα. *Omnis scri
 ptura, divinitus inspirata, & utilis est: quip
 pe hanc ob causam à Spiritu Sancto conscri
 pta, ut inde, velut ex communi ANIMA
 RV M medendarum officina, omnes homi
 nes, quisq; pro morbi sui ratione, pharmacum
 deligeremus. Medicamentum enim (inquit)
 magna peccata compescit. Atq; alia quidem
 Propheta tradunt, alia historici, alia verò
 lex, & rursus alia exhortationis proverbia
 lis forma: sed Psalmorum liber, quacung; ex
 omnibus utilia sunt, in se continet. Futura
 predicat.*

predicit, commemorat historias, leges aut re-
 gulas vite prescribit, modumq; rerum ge-
 rendarum subiicit: in summa, est commune
 quoddam promptuarium doctrinarum, quod
 cuiusvis apte utilia suppeditat. Nam & vetera
 sanat animarum vulnera, & recens vul-
 nerato presentissimum remedium affert,
 morbida tuetur, sincera conservat, deniq; o-
 mnes affectus, quales varijs modis hominum
 animis in hac vita dominantur, tollit. Ibi-
 dem: πάντα ὡσπερ ἐν μεγάλῳ τινὶ κοινῷ
 ταμείῳ τῆ βίβλῳ τῶν ψαλμῶν τεθησαύρισται.
 Omnia bona, in Psalmorum libro, tanquam
 in magna & communi quadam penu vel
 thesaurario, recondita sunt.

Vers. 276. τὸς δ' ὡδεῖα) Ita Hieronymus
 quoq; in epistol. ad Paulinum, tom. 4. fol. 3.
 minores Prophetas maioribus pramittit, &
 fol. 12. fatetur, apud Græcos & Latinos, tum
 temporis, duodecim quoq; Prophetarum non
 eundem fuisse ordinem, qui apud Ebræos.
 Quamobrem nemini mirum videri debet,
 quod Amphiloehius eos diverso à nobis mo-
 do recenseat.

Vers. 278. τὸν τύπον) Nazianzen. ἔχει ὡ
 πάλαιοντιν. 1392:

— τῆς ταφῆς ἔδειξε φανὰς αἰσίας

Ἰωσημερέυσας ἐν Βυθῶ θεοπρόπ &.

Matth. 12. 40

Propheta triduum profundo in gurgite

Mersus, sepulcri signa fausta præbuit.

Et Hieronym. ad Paulin. tom. 4. fol. 3: Ionas columba pulcerrima, naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam revocat.

I.

Vers. 284. ταξῆσιασλῶ) Quod à Poëtis præcipitur, ne otiosa, sed apta & idonea ἐπιθετα, ex intima cuiusq; rei natura & ratione deprompta seligantur: id Amphilocheus etiam in descriptione quatuor Prophetarum maiorum studiosè observavit. Nam Esaiam vocat ταξῆσιασλῶ, ob insignem libertatem, qua citra προσωποληψίαν (Esa. 58. 1.) non modo populi, sed ipsorum quoque Regum ac Principum scelera publicè reprehēderit, quam ob causam, præter styli maiestatem, à Nazianzeno (σηλιτευτικῶ 1. contr. Iulian. fol. 277) & Chrysostomo (1. Cor. 15. homil. 40. fol. 691.) μεγαλοφώνοτατ & cognominatur: ac Iudæi etiamnum fatentur, ipsum à Manasse atq; huius consiliarijs & subditis interfectum.

Hieron. tom.

3. fol. 4.

II.

quòd eos Principes Sodomorum & populum Gomorrhæ (Esa. 1. 10.) appellasset. Ieremias, appositè

95.

III.

To. 4. fol. 3.

IV.

appositè dicitur *συμπάθης*, quòd extremam
 miseriam populi in captivitatem abducti,
 non absq^{ue} summa commiseratione (Ier. 9. 1.
 Thr. 3. 1.) spectare coactus fuerit, atq^{ue} huius
 testandæ gratia, Threnos conscripserit. Eze-
 chiel, *υψιστος* nuncupatur, quòd vaticini-
 um eius, capite primo, nec minus à quadra-
 gesimo usq^{ue} ad finem, mysteria quàm abstru-
 sissima obscure adumbret: quamobrem Rab-
 bini, iuvenes ab istorum lectione arcent, ut
 Hieronymus ad Paulinum asserit: Tertius,
 (nempe Ezechiel) principia & finem,
 tantis habet obscuritatibus involuta,
 ut apud Ebræos istæ partes cum exor-
 dio Geneseos ante annos triginta non
 legantur. Daniel, *σοφωτατος* titulo in-
 signitur, ob incomparabilis propemodum sa-
 pientia laudem, quam in proverbium abysse,
 monstravi Similitudinum Biblicarum pag.
 184. in Ironica Ezechielis hyperbole, qua I-
 thobalem, Phœnicia Regem, Daniele sapien-
 tiores indigitat.

Vers. 289. *ωρα μοι* D. Hieron. ad Paulinū: Tom. 4. fol. 4
 Tangam & Novum breviter Testamentum.
 Matthæus, Marcus, Lucas & Iohannes,
 quadriga Domini, & verum Cherubim,
 quod

96. quod interpretatur scientia multitudo, per
totum corpus oculati sunt, scintilla emicant,
Ezech. 1. vers. discurrunt fulgura, pedes habent rectos & in
16. 17. 18. sublimē tendentes, terga pennata, & ubique
19. 20. volitantia. Tenent se mutuò, sibiq; perplexi
sunt, & quasi rota in rota volvuntur, &
pergunt, quocūq; eos flatus Sancti Spiritus
perduxerit.

Fol. 28.

Vers. 290. εὐαγγελιστὰς τέσσαρες) Euseb.
lib. 3. cap. 25: εὐλογου ἑνταῦθα γενομένης
ἀνακεφαλαίωσας τὰς δηλωθείσας τῆς καθ'
τῆς διαθήκης γραφῆς. ἢ δὲ τακτέου ἐν πρώ-
τοις, πῶς ἁγίων τῶν εὐαγγελίων τετρακτιῶ-
ν οἰς ἐπεταὶ ἢ τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων γρα-
φῆ. μετὰ δὲ ταύτῃ, τὰς Παύλου καταλεκτη-
σὺν ἐπιστολάς, αἷς ἕξῃς πῶς Πέτρος κυριώτερον ἐπι-
στολῶν. ἐπὶ ταύτοις τακτέου, εἰ γε φανείη, πῶς
ἀρχαίον ἰωάννου, πῶς δὲ τὰ δόξαντα, κα-
τὰ καιρὸν ἐκθροσόμεθα. Quoniam in hunc ser-
monem delapsi sumus, videtur rationi con-
sentaneum, seriem Scripturarum, quæ Novi
Testamenti esse dicuntur, summam com-
prehendere. Primum ergo sacer Evangelio-
rum quaternio ratur esto: quem quidem li-
ber de Actis Apostolorum sequitur. Huic an-
numerentur Pauli epistola, quibus deinceps
prior.

prior, qua fertur esse Iohannis, & Petri si-
militer prior, tanquam omnium consensu
constabilita, adiungantur. Inter ista, si placet,
Iohannis Apocalypsin conijciamus, de qua,
quid veteres statuerint, alibi per occasionem
exponemus.

97.

Vers. 293. περὶ τοῦ ἰσχυροῦ
Hanc dogmatum sublimitatem, ipsis etiam
Ethnicis admirationi fuisse, patet è verbis
Augustini, lib. 10. de Civit. Dei, cap. 29: Fol. 591.
Pudet doctos homines, ex discipulis Platonis
fieri discipulos Christi, qui piscatorem suo Spi-
ritu docuit sapere ac dicere: In principio erat Ioh. 1. 1.
Verbum, & verbum erat apud Deum, &
Deus erat Verbum. Omnia per ipsum facta
sunt, & sine ipso factum est nihil, quod fa-
ctum est. In ipso vita erat, & vita erat lux
hominum, & lux in tenebris lucet, & te-
nebra eam non comprehenderunt. Quod ini-
tium sancti Evangelij, cui nomen est secun-
dum Iohannem, quidam Platonicus, sicut à
sancto sene Simpliciano, qui postea Medio-
lanensi ecclesiae praesedit Episcopus, solebamus
audire, aureis literis conscribendum, & per
omnes ecclesias in locis eminentissimis propo-
nendum esse dicebat. Arbitror autem, Plato-
nicum

G

nicum

98.

*nicum illum fuisse Amelium, Plotini disci-
pulum, de quo Eusebius lib. 11. προπ. ευαγγ.
cap. 16. fol. 317: Τῶν νέων φιλοσόφων διαφαι-
νης γεγονώς Ἀμέλιος, τῆς Γλατωνος ἢ αὐ-
τός, ἢ καί τις ἄλλος, ζηλωτῆς φιλοσοφίας,
πολλῶ ἀλλὰ Βάρβαρον ὀνομασας τὸν ἑβραίων
θεολόγον, ἢ καὶ μὴ ἐπ' ὀνόματιος ἠξιώσε τῷ
εὐαγγελιστῷ Ἰωάννῃ μνημῖον ποιήσασθαι, ἐπι-
μαρτυρεῖ δ' ἐν ὁμοίαις αὐτῷ φωναῖς, αὐτὰ
δὲ ταῦτα πρὸς ῥῆμα Ἰσραήλων: καὶ ὅτι ἄρα
ἦν ὁ λόγος, καθ' ὃν ἀκίοντα τὰ γινόμενα ἐγί-
νετο, ὡς αὖ καὶ ὁ ἠρόκλειτος ἀξιώσῃε, καὶ νῦν
δὲ ὁ Βάρβαρος ἀξιοῖ ἐν τῇ τῆς ἀρχῆς τάξει
καὶ ἀξία (Sic enim legendum iudico, pro
eo, quod in Roberti Stephani editione, alioquin
emendatissima, cernitur ἀταξία) καθ' ἑσθιό-
τα πρὸς θεὸν εἶναι, καὶ θεὸν εἶναι, δὲ δ' πάντα
ἀπλῶς γεγενῆσθαι, ἐν ᾧ τὸ γινόμενον ζῶν, καὶ
ζωῶν, ἢ ὄν πεφυκέναι, καὶ εἰς τὰ σώματα
πίπτειν, ἢ σάρκα ἐνδύσασθαι, φαντάζεσθαι
ἀνθρώπου μετὰ τῷ πτωκαῦτα διακνύει τῆς
φύσεως τὸ μεγαλεῖον, ἀμέλει καὶ ἀναλυθέντα
πάλιν ἀρθεῖσθαι, καὶ θεὸν εἶναι, οἷος ἦν πρὸ
τῷ εἰς τὸ σῶμα, ἢ πτω σάρκα, ἢ τὸν ἀνθρώπου
κατὰ χθλιῶαι. Amelius, illustris inter iunio-
res Philosophos, quamvis Iohannis Evan-
gelista*

99.
gelista nomen celaverit, barbarum ipsum
appellando, quoniam Iudaeus fuit, iisdem ta-
men vocibus utitur, eadem haec ad verbum
scribens: Hoc profecto erat *VERBUM*, quo
ea, quae facta sunt, facta sunt, ut Heraclitus
etiam diceret: quod Verbum, & ipse bar-
barus putat in ordine principij & dignitate
constitutum, apud Deum esse, & Deum esse,
per quod universa simpliciter sint producta,
in quo viventia vitam habeant, & in corpo-
ra ipsum cadere, & carnem indutum homi-
nem ita videri, ut naturae dignitas non late-
at: quare rursus resolutum in Deum redire,
& Deum talem esse, qualis fuit antequam in
corpus, carnem & hominem deduceretur.

Vers. 303. τὴν πρὸς γαλαῶτας τε) Ita e-
nim commodissime restitui potest metrum,
quod in ms. o librariorum incuria nonnihil
depravatum est, ad hunc modum:

τὴν πρὸς γαλαῶτας τε, καὶ τὴν πρὸς ἑφεισίδης,
μεθ' ἧ τὴν ἐν φιλίπποις, εἶτα τὴν γεγραμ-
μένην

κολασαεῦσι.

Vers. 308. τὴν πρὸς ἑβραῖους νόθου) Euse-
bii lib. 3. hist. eccl. cap. 3. fol. 21: τὸ πᾶν ἄλλο
πρόσθηλοι καὶ σαφεῖς, αἱ δεκάτεσσαρες, οὐ γε-
μῶν

μὴ τινὲς ἀθεήκασιν τὴν πρὸς Ἑβραῖους πρὸς
 τῆς ῥωμαίων ἐκκλησίας ὡς μὴ πᾶσι δόσαν
 αὐτῷ, ἀντιλέγεσθαι φησάντες, ὅτι δὲ ἰσχυροὶ ἀγνοοῦ
 εἶναι. *Pauli quatuordecim extant epistole cer-
 te ac notæ: neq; enim iustum esset, si ignora-
 remus, quòd nonnulli ex Ecclesia Romana
 huic, ac si Pauli non esset, fidem derogave-
 rint, affirmantes ei contradici. Et lib. 6. cap.
 14. fol. 62: τὴν πρὸς Ἑβραῖους ἐπιστολὴν, παύ-
 λῳ μὲν εἶναι φησὶ γεγραπθῆαι δὲ Ἑβραίοις Ἑβραϊ-
 κῆ φωνῇ, λακῶν δὲ φιλοτίμως αὐτῷ μεθερ-
 μωένευσαντα, ἐκδόναι τοῖς Ἕλλησι. ὅθεν τὸν
 αὐτὸν χροῖα εὐρίσκεσθαι κατὰ τὴν ἑρμηνείαν,
 ταύτης τε ἐπιστολῆς, καὶ τῶν πρῶτων. (Cle-
 mens Alexandrinus, in libris ὑποτύπωσεων)
*Epistolam ad Ebraeos scriptam Pauli esse af-
 firmat, & Ebraico sermone ad Ebraeos ab eo
 editam. Lucam autem eam accuratè in Gre-
 cum, ut Grecis traderet, convertisse: illudq;
 planè ex interpretatione ipsa facile intelli-
 posse, quòd hæc Epistola & Acta Apostolo-
 rum idem orationis filium habeant. Hierony-
 mus, in Catalogo scriptorum, tom. 1. fol. 121:
 τὴν πρὸς Ἑβραῖους ἐπιστολὴν τινὲς νομίζουσι μὴ
 εἶναι αὐτῷ, διὰ τε τὸν χαρακτῆρα, καὶ τὴν τῶ
 λόγῳ διαφωνίαν, ἀλλὰ βαρναβᾶ κατὰ τερ-
 τολιανόν.**

τῶν ἀποστόλων, ἢ ἀπὸ τῶν ἐναγγελιστῶν, καθὼς
τις δὲ κεί, ἢ κλημάτων τῶν τῆς ἐκκλησίας
ῥώμης ὑπερομῶν ἐπισκόπων, ὃν φασὶ τὰ ἀρ-
φθεγματὰ Παύλου, ὀικίω σωτάξαι καὶ κοσ-
μῆσαι λόγῳ. Epistola quæ fertur ad Ebraeos,
non eius creditur, propter styli sermonisq̄
distantiam: sed vel Barnabæ iuxta Tertullia-
num, vel Lucæ Evangelistæ, ut quibusdam
videtur, vel Clementis Romanæ postea Ec-
clesiæ Episcopi, quem aiunt sententias Pauli
propria ordinâsse & ornâsse sermone. Plura
de hoc argumento suppeditat Divus Luthe-
rus in præfatione, quæ huic epistolæ præfixa
est: D. Martinus Chemnicus, in Exam.
Concilij Tridentini, parte 1. fol. 34. Matthi-
as Flac. Illyr. in Glossa compendiaria Novi
Testamenti, fol. 1101. & Guilielmus V Vit-
tackerus, Professor Cantabrigiensis, in dispu-
tatione de Sacra scriptura, Controvers. 1.
quæst. 1. cap. 16. pag. 92.

Vers. 310. εἰεν τὶ λοιπὸν) Hucusq̄ Latina
Billij versio, cuius adminiculo nonnihil con-
firmatus, aliquot in locis, è diversis lectio-
nibus, altera repudiata, veriore (nî fallor)
elegi, ut:

G 3

Vers.

Vers. 50. ἐγγράφῃ
 56 γέλωτθ
 76 τηρητέον
 84 τέχνῳ
 91 δόξαν
 108 ταῖς ἀτιμίαις
 115 ὧν
 127 σόνον
 130 κρότθ
 143 τροφαῖς
 147 γυμνῶς ἱστορῶς
 158 τολμᾶ
 217 μήποτ'
 232 σεαυτῶν

102.

*præ altero
 quod addi-
 tum erat*

ἐν γραφαῖς.
 γελοίω.
 πονητέον.
 τέκνον.
 ὄψιν.
 τῆς ἀτιμίας.
 ὧν.
 σόνον.
 κρότθ.
 τροφαῖς.
 γυμνάσεως ὁρῶν.
 τὸ μὴ κακῶν.
 μὴ τὸ τ'.
 ἑαυτῶν.

*Verum eam interpres hoc loco abrumpit,
 excusationis gratia subiectis his verbis: De-
 sunt hoc loco, Lector, ad integri poematis
 absolutionem versus XXI. qui cum in ex-
 trema libri nostri antiqui pagina prorsus à
 tineis erosa perscripti essent, nescio quo pacto
 nobis perierunt. Atque uti rem sic habere vi-
 deas, scito Gregorium (Ei enim Billius hanc
 epistolam, quam Amphilocho, tribuere
 maluit) post Iambos, tres vel quatuor hexa-
 metros versus heroicis subiecisse, quibus
 significaret,*

significaret, esse poematis huius versus numero trecentos triginta tres, observato studiosè numero ternario. Nunc autem tibi damus trecentos cum duodecim. Postremum quidem horum Hexametrorum, huiusmodi (si rectè memini) fuisse puto:

αἰὲ γὰρ φίλῳ σὺ σε φίλον τέκος εὐχομαι εἶναι.
Atqui eum Billiana versionis defectum, hac editione resarcio, ut integra D. Amphilochoy epistola lectori exhibeatur.

Vers. 310. καθολικῶν ἐπιστολῶν) Ita hæ nominantur, quòd non uni tantum urbi aut provinciae, sed universali Ecclesiae inscriptæ sint, Iac. 1. 1. 1. Petr. 1. 1. 2. Petr. 1. 1.

Vers. 311. τινὲς μὲν) Euseb. lib. 3. cap. 25. fol. 28: τῶν ἀντιλεγομένων, γνωρίμων δ' ὅσους ὁμοῦ τοῖς πολλοῖς, ἢ λεγομένη ἰακώβου φέρεται, καὶ ἢ ἰσδ' α, ἢ τε πέντε δευτέρα ἐπιστολὴ καὶ ἢ ὀνομαζομένη δευτέρα καὶ τρίτη ἰωάννου, εἴτε τῶ ἐναγγελιστῶ τυγχάνουσαι, εἴτε καὶ ἕτεροι ὁμωνύμων ἐκείνων. Ex illis quæ in dubitationem quidem vocantur, sunt tamen à plerisque recepta, est epistola, quæ Iacobi dicitur & Iudæ, & secunda Petri, item secunda & tertia, quæ Iohannis nomine inscribuntur, sive illa ab Evangelista, sive à quopiam eodem

104. nomine appellato perscripta sint. Nicephor. lib. 2. histor. eccl. cap. 46. fol. 146: De quibus addubitatum fuit, hæc sunt. Prima inter Catholicas Iacobi, fratris Domini: & septima Iuda, fratris eius: item posterior Petri epistola. De his enim anceps apud antiquos fuit opinio. Præterea ex tribus quæ dicuntur esse Iohannis, extra primam, reliquis duabus aliquandiu non integra data est autoritas: nam alterius Iohannis presbyteri esse creditæ sunt, qui Ephesi post Iohannem Ecclesiæ præfuerit: ut Papias Hieropolita dicit, duo monumenta Ephesi esse memorans, unius atq; alterius Iohannis: quorum unius Presbyteri dicti, discipulum se ipsum nominat. Recensens enim Apostolorum seniores, duorum istorum

Vid. Euseb. lib. 3. hist. eccl. cap. 39. fol. 31. Gr. meminit, ita inquit: Quod, si quando quispiam, qui seniorum Apostolorum sectator fuisset, advenisset, illorum requirebam verba & sententias, quid scilicet Andreas dixisset, aut Petrus, aut Philippus, aut Iacobus: aut quid Iohannes, Matthæus, aut alius quispiam Domini discipulorum: quæ item Ari-

Euseb. lib. 3. hist. eccl. cap. 39. fol. 31. Gr. stion aut Iohannes Presbyter. (ὃ γὰρ τὰ ἐκ τῶν βιβλίων τοσούτων με ὠφελῆν ὑπελάμβανον, ὅσων τὰ παρὰ ζωῆς φωτὸς καὶ μενύσης.) Non

Non enim libris tantum me, quantum viva voce adiuvari credebam. Eius igitur presbyteri Ecclesiae Ephesiorum secundam & tertiam epistolam, & Apocalypsim insuper nonnulli esse (ἐφαντασθησαν) somniarunt: Pauli autem Epistolarum, praeterquam quae ad Ebraeos est, omnes indubiae, certaeque permanserunt autoritatis. Et Hieronymus in Catalogo scriptorum, tom. fol. 119: ἰακωβὸς μίαν μόνην συνεγράψατο ἐπιστολήν, ἣτις τῶν ἐπιπέ καθολικῶν τυγχάνει. καί τινες παρ' ἑτέρου τινὸς ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκδεδόσθαι ταύτην φασκασί, καὶ κατὰ βραχὺ τὸ χροῖον προϊόντων, αὐθεντίας τινὸς ἐπελάβετο. Iacobus tantum unam scripsit Epistolam, quae de septem Catholicis est. Atque hanc nonnulli sub eius nomine ab alio quodam editam asserunt: licet paulatim tempore procedente autoritatem obtinuerit.

Vers. 316. τὴν ἀρκολυψιν) Vid. paulo antea, pag. 97.

Vers. 325. ἄριστ' ἐποίησ') Sub finem carminis, autor ipse affirmat, se data opera CCCXXIII. versus ad Seleucum exarsisse, qui sanè omnes aptissime inter se coherent, excepto hoc unico, qui ultra numerum

modò præfinitum redundare, atq; ab alio quodam insertus videtur. Quamobrem eum lineolis $\omega\alpha\rho\epsilon\nu\theta\epsilon\sigma\tau\omega\varsigma$ includere, ac lectoris iudicio permittere libuit.

In eiusdem Amphiloehij $\tau\rho\iota\sigma\iota\chi\omicron\upsilon$, corollarij loco, sive ut hodiè loquimur, post scripta demum annexum.

ΑΥΝΕΙΑΣ Τ') In ms. $\alpha\gamma\nu\omicron\iota\alpha\varsigma$ fuisse, arguunt ductus literarum, partim evanescentes, partim à blattis arrosi; quod cum $\alpha\gamma\nu\omicron\iota\alpha\varsigma$ vocabulo permutandum censui. Altero versu, codex ms. habet $\epsilon\iota\kappa\omicron\upsilon$, cum tamen ratio Syntaxeos nullum nisi accusandi casum admittat. Erroris causam, eandem autumo, quam diversarum lectionum, vers. 84. 91. 108. 143. & 147. nempe quòd librarius hac non è Prototypo suis ipsius oculis crebrius inspecto trās scripserit, sed ex alterio dictantis ore tantummodò exceperit. Aut igitur Anagnostes legit, $\epsilon\mu\psi\upsilon\chi\omicron\upsilon\ \omicron\iota\kappa\omicron\upsilon$, id est, vivam sive animatam domum, quo pacto corpus humanum à Prudentio Cathemerinòn hymn. 10. v. 133. animæ domus nominatur: aut in trisyllaba voce $\epsilon\iota\kappa\omicron\upsilon\alpha$ postremam literam inter pronunciantium absorpsit, unde in amanuensis auri-
bo. $\kappa\alpha\tau' \alpha\chi\kappa\omicron\tau\omega$, duntaxat $\epsilon\iota\kappa\omicron\upsilon$ vel $\epsilon\iota\kappa\omicron\upsilon\alpha$ resultavit.

Vid. supra
pag. 102.

sultavit. Quam sententiã magis probo, præsertim cum videam ἐμψύχον Epitheton, τῆς εἰκόνος & vocabulo iam olim iungi solitum, ut patet è veteri Senario:

εἰκὼν ὁ βασιλεὺς ὄσιν ἐμψύχον θεῶν.

In Monastio
ch. diversorū
Poëtar. veter.
pag. 220.

Rex est animata quædã imago Numinis. Ad calcem postremi versus Iambici, ne quid dissimulem, de meo adieci τὸν, ut integrum sibi constaret metrum: in cæteris, manuscripti autoritatem fideliter secutus fui, quod idem etiam in utriusq; Gregorij, Nazianzeni & Nysseni, non quidem epistolis, sed integris tractatibus ac propè voluminibus, nuspiam hætenus editis, Deo clementer largiente, præstabo. Interim amicus Lector, hoc meum studium æqui boniq; consulat, eoq; prosperè fruatur, commendatus patrocinio præpotentis

Dei, trini atq; unius, in secula
sempiterna benedicti,

AMEN.

CATA

CATALOGVS SCRIPTO-
rum, quæ D. Amphilochius, Epis-
copus Iconiensis ad posteritatem
transmisit.

ὁ λόγος, πρὸς τὸ ἕδ, Oratio de Filio Dei.
Citatur à Theodoro dialog. 3. cap. 27. p. 132.

Oratio de Spiritu Sancto, quam sibi quoque
visam & lectam, Hieronymus tom. 1. fol. 137.
affirmat, his verbis: Ἀμφιλόχιος, ἰκονίης ἐπί-
σκοπος, ἔδωκεν μοι λόγον ἀνεγνω πρὸς τὸ
ἅγιον πνεῦμα, ὅτι θεός, καὶ προσκωνίον
ἔστιν, ὅτι τε δὴ παντοκράτωρ. Amphilochius,
Iconij Episcopus, nuper mihi librum legit de
Spiritu Sancto, quòd Deus est, & quòd ada-
randus, quòdque & omnipotens sit.

Oratio de vita & miraculis Basilij Ma-
gni, cuius mentionem facit Nazianzenus,
Monodia, fol. 1. Habetur Vienna, in Biblio-
theca Imperatoria, codice ms.

Oratio in peccatricem, quæ Dominum
inunxit, & Phariseum.

Alia oratio, Quòd desperandum non sit:
Citantur in Bibliotheca Gesneri, fol. 83.

Diverse eiusdē Homiliae sive Orationes:
εἰς τὸ, Εἰ δυνατὸν, παρελθετω ἀπ' ἐμῆ
τοῦ πεινήσαντος τῆτο. In dictum Christi, Matth.
26. 39.

26. 39: Si possibile est, transeat à me calix

iste. Citatur à Theodoro, dialog. 3. c. 27 p. 131.

εἰς τὸ, ὃ δὲ ἰούαται ὁ υἱὸς ποιῆν ἀφ' ἑαυτοῦ

ἑδ' εἰ. In locum Christi, Non potest Filius fa-

cere à se ipso quicquam. Ioh. 5. 19. Allegatur

à Theodoro, dialog. 1. cap. 27. pag. 129. Di-

al. 2. c. 34. p. 149. 150. & Dial. 3. c. 27. p. 132.

εἰς τὸ, ὃ πατὴρ μὲν μέγαν μὲν ἐστὶ. In di-

ctum, Pater maior me est. Ioh. 14. 28. Citan-

te Theodoret. dial. 1. c. 27. p. 127. Dial. 2. c. 34.

p. 149. Dial. 3. c. 27. pag. 131.

Eiusdem Fragmenta vel Sententia, quarum

insigniores è Patribus collectas,

hic subijcio.

De Nativitate CHRISTI.

Nisi ille natus esset (σάρκινως) carnaliter:

neq; tu natus esses spiritualiter. Nisi ille por-

tasset servi formam: neq; tu ad gloriam ad-

optionis filiorum natus esses. Apud Cyrill.

Episcop. Alexandrin. in Apologetic. tom. 2.

fol. 68. Et Concilij Chalcedonens. Actione

prima, fol. 83.

De donis Magorum Orientalium,

Matth. 2. 11.

Quoniam idem, ipse est & Rex & Deus:

morte

mortem propter dispensationem passionis gustavit. Dona, mysterij sunt indicia. Offerunt aurum: agnoscunt enim eum esse Regem. Offerunt & thus, sicut Deo: offerentes & myrrham, propter mortem in mysterio passionis. Act. Concil. Chalcedonens. fol. 38.

De morte Christi.

Propter hoc Christus semetipsum exinanivit, ut nos omnes de plenitudine eius acciperemus. Illius mors, nostra facta est immortalitas. Domini passio, seruo facta est exaltatio. Ibid.

De manifestatione Christi resuscitati, Ioh. 20. 27.

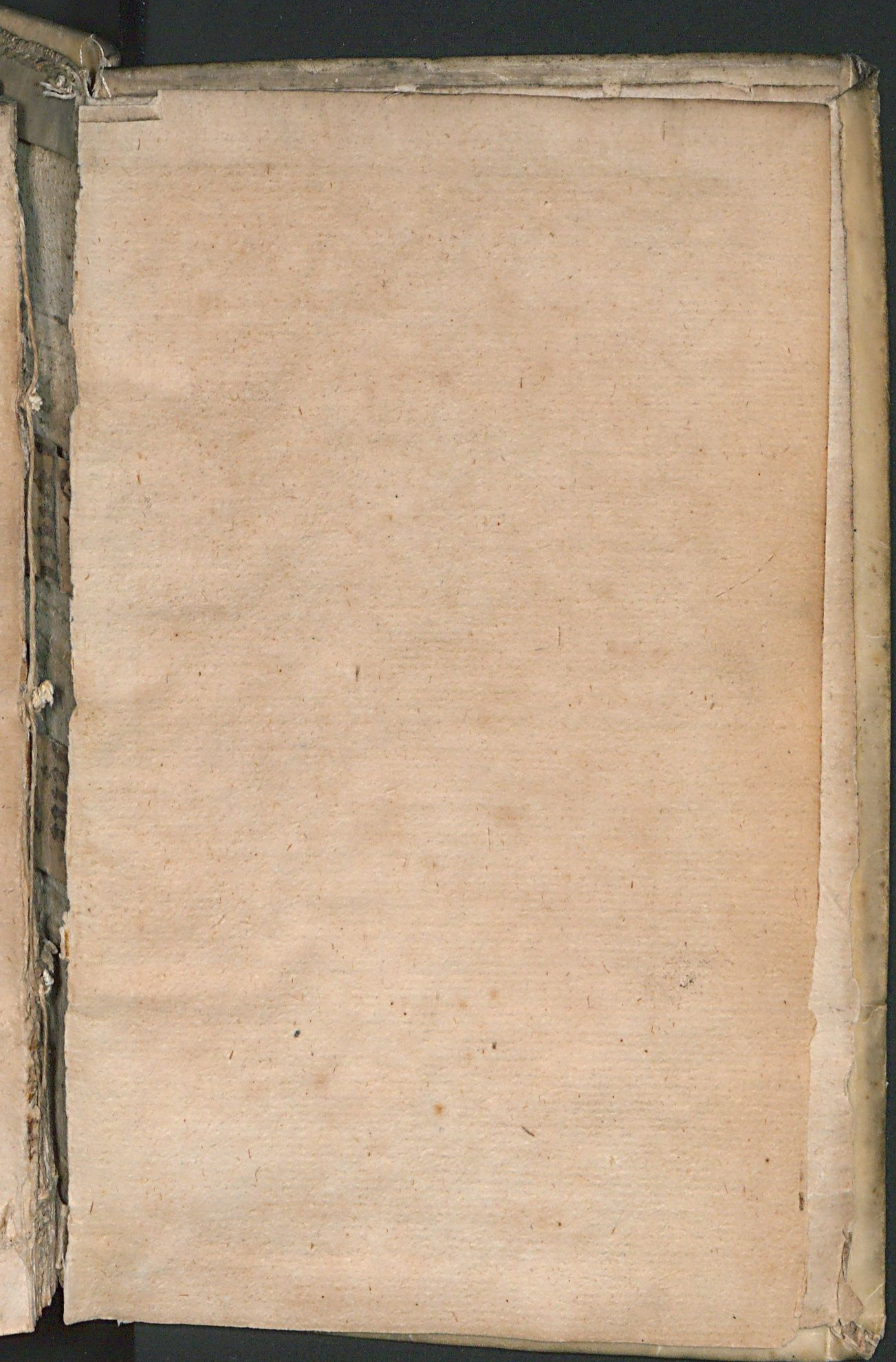
Thomae dubitanti de resurrectione, ostendit vestigia clavorum, & vulnerum cicatrices. An igitur non potuit se ipsum sanare post resurrectionem, qui omnes etiam ante resurrectionem sanaverat? Ἀλλὰ δὲ ὢν μὲν τὸς τύπος τῶν ἡλῶν δ' ἐκνύσι, πᾶρα δ' ἰδῶσιν, ὅτι τῷτο. Δι' ὢν δὲ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν εἰσῆσι δ' ἐκνύσιν, ὅτι δ' τοῦτο. Τῷτο μὲν, ἵνα πληρώσῃ τὸν τρόπον τῆς οἰκονομίας, ἐγείρας τὸ νεκρωμένον. Οὐ τοῦτον δὲ, ἵνα μὴ πάλιν ὑποπέσῃ φθορᾶ, μηδὲ πάλιν ὑποσῆθ' ἀναετοῦ. Per hoc quidem, quod monstravit vestigia clavorum,

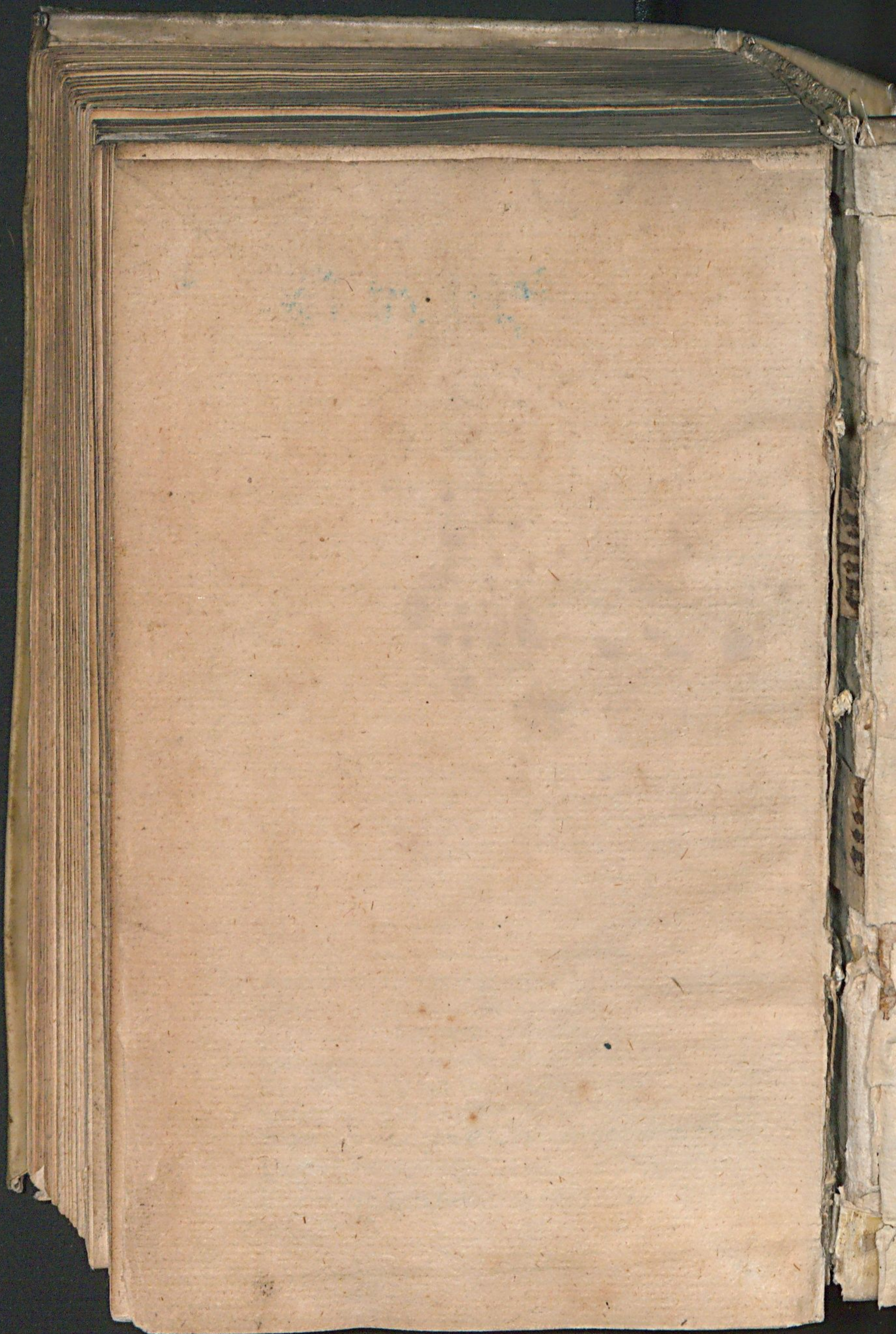
vorum, idem esse corpus evidentissime ostendit. Per illud verò, quòd ianuis clausis, ad discipulos ingressus est, ostendit, non esse tale, quale prius fuerat. Idem ergò corpus retinuit, ut dispensationi suæ satisfaceret, resuscitando corpus mortuum. Qualitatem mutavit, ne iterum obnoxium esset corruptioni, aut de novo mortem sustineret. Theodoret. dial. 2. cap. 34. pag. 150.

De resurrectione mortuorum.

ἡ ἀνθρώπου εἰς ἀφθαρσίαν ἀνεκαίνισθη
 δὲ γὰρ, φησὶ, τὸ θνητὸν τὸτο γινώσκασθαι ἀφθα-
 ρασίαν, καὶ τὸ φθαρτὸν τὸτο, γινώσκασθαι ἀφ-
 θαρσίαν. ὁρᾷς πῶς ἀκριβῆαν, τὸ θνητὸν τὸτο
 εἰδεῖται δικτικῶς, ἵνα μὴ ἄλλης νομίσῃς σαρκὸς
 ἀναστασθῆναι. *Humanitas ad incorruptibilita-*
tem renovata est. Oportet enim, inquit Apo-
stolus (1. Cor. 15. 53.) hoc mortale induere im-
mortalitatem, & hoc corruptibile induere in-
corruptibilitatem. Vides, quàm accuratè lo-
quamur, mortale hoc quasi digito monstrans,
ne putes aliam carnem, præter HANC,
resurrecturam esse. E Theodoreti,
dialog. 3. c. 27. p. 132.

F I N I S.

Cl 1856. 08

ULB Halle

3

002 386 801

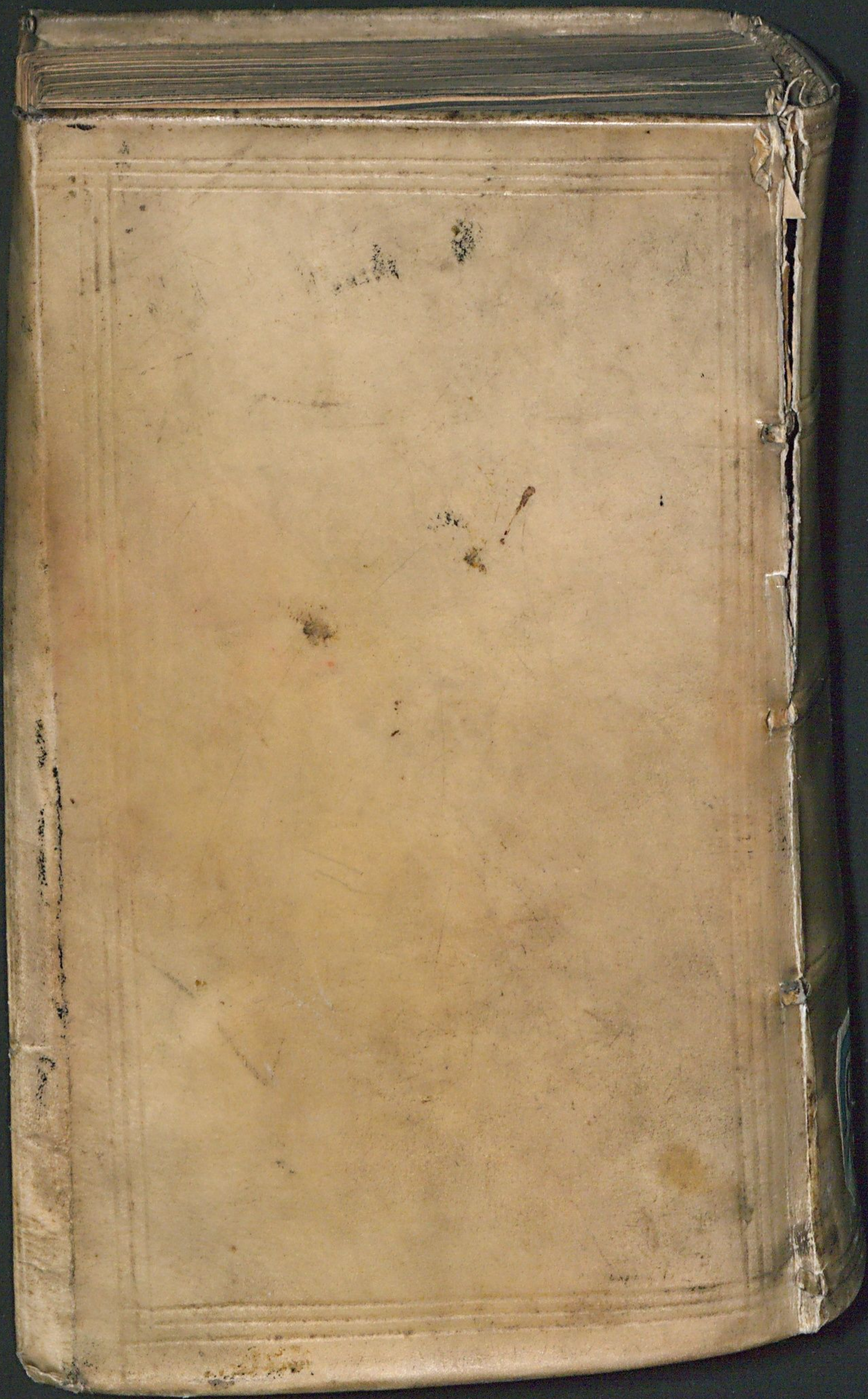
D

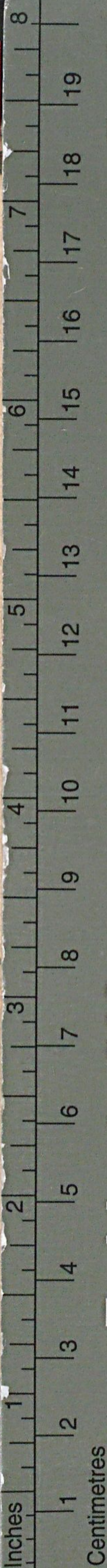
~~1856~~

U017

1856

B.I.G.

Farbkarte #13

VI AMPHI
CHII, DE STV
DIIS RECTE FOR-
MANDIS

STOLA GRÆCA:
NC PRIMVM POST
S MCCXL. è veteri codice
uscripto in lucem prolata, & eodem
enere carminis Latinè reddita, bre-
vibusq; insuper Notis
illustrata

A

JOACHIMO ZEH-
NERO.

ANNO MDCIX,
SCHLEVSINGÆ

astianus Schmuccius excudebat.

